

Giovan Battista Andreini
DVĚ KOMEDIE V KOMEDII
(Benátky, 1623)

Přeložila Kateřina Bohadlová

(Studie Giovan Battista Andreini: Dvě komedie v komedii vyšla v časopise Divadelní revue 26, 2015, č. 2, s. 107–128.)

Nejvznešenějšímu pánovi, markýzi Nicolò Estense Tassonimu, pánovi vždy úctyhodnému.¹

Bylo zvykem, že Trojané, předtím než se vydali do bitvy, navštívili, již ve zbrani, Múzy s prosbou, aby jejich slavné činy byly navždy zaznamenány. Kdyby se Vaše nejvznešenější Výsost angažovala ve stejné záležitosti, bylo by to zbytečné, neboť se již zapsala do paměti času. A přestože je spíš mladého, než zralého věku, psalo o ní již mnoho per, oslavovalo ji mnoho jazyků a milovalo tolik srdcí, že je to hotový zázrak. A proto ať mi nikdo nevyčítá, že přicházím i já, jako řeka i paprsek², do středu vaší mecenášské velkorysosti, jako potůček do oceánu Vaší obrovské slávy a jako paprsek do slunce nejjasnější záře, abych vám poníženě nabídl svou hru nazvanou *Dvě komedie v komedii*. Necht' ji Vaše nejvznešenější Výsost přijme vlídně, budu mít větší radost, že si ji přečtou Vaše nejjasnější oči, než kdyby ji sehráli všichni athénští filozofové. Zde končím a ve vsí úctě se Vám hluboce klaním a modlím se za Vaše největší štěstí.

V Benátkách, 22. června 1623

Nejponíženější a nejoddanější služebník Vaší nejvznešenější Výsosti Giovan Battista Andreini

¹ Věnování komedie. Markýz Tassoni, syn Ercola Estense Tassoniho, byl modenský markýz, který měl v oblasti Ferrary, Reggia a Mantovy rozsáhlé pozemky. Mantovský vévoda mu udělil v léno Palazzuolo v Monferratu. Tassoni byl častým návštěvníkem divadelních představení a důvěrníkem mantovského vévody.

² Biblický odkaz. Autor přirovnává svého mecenáše k Bohu a jeho všudypřítomnosti. Přichází jako řeka k prameni a jako paprsek ke slunci.

Osoby hlavní komedie

ROVENIO³, pravým jménem Durante⁴ Ginebri Furlano

LIDIA, dcera, pak Aurinda⁵ a jako Lidia interpretuje Prolog Míru v učené komedii

CALANDRA⁶, sluha, pak Kapitán Medoro v učené komedii

ZELANDRO⁷, pak ferrarský Alidoro Argenti

LELIO, syn, pak Mirindo a Graziano v učené komedii

RONDELLO⁸, sluha

SOLINGA⁹, pak římská Dardenia¹⁰

FILINO¹¹, sluha, pak Komorník a Narcis v učené komedii

ARMINIA¹², učitelka hry na španělskou kytaru, pravým jménem Florinda a jako Florinda v komedii dell'arte

Učenci, kteří zahrají první komedii

RICCIARDO¹³, hraje Magnifica¹⁴

RUBENIO¹⁵, ferrarský Buratello/Sítko¹⁶

TERBUONO¹⁷, hraje Mantovana

GILENIO

3 Rovente (it.) = žhavý, rozpálený, rozžhavený.

4 Duro (it.) = tvrdý, dalo by se přeložit jako Tvrdák Jalovec z Furlánska

5 Auro (it.) = zlato

6 Calandra (it.) = skřivan

7 Zelo (it.) = led, mráz

8 Rondo (it.) = hudební forma rondo, objezd; rondine (it.) = vlaštovka.

9 Solo, sola (it.) = sám, sama.

10 Dardo (it.) = zbraň podobná šípu nebo kopí.

11 Filo (it.) = nit, vlákno, souvislost; filare = spřádat, snovat, ale i chovat se slušně

12 Arma (it.) = zbraň.

13 Riccio (it.) = kudrnatý.

14 il Magnifico (it.) = zde vladař, pán, v komedii dell'arte obvykle Pantalone.

15 Rubente (it.) = červenající se

16 Buratto (it.) = prosévač – vztahuje se k prosívání mouky.

17 Terbuono (it.) = předobry.

TIBRINO vstoupí, když nastane spor
(LUCRANO)

FISOLERA¹⁸, hostinský

ROSEGHIN

SORZE sluhové hostinského

GRANZEOLA

CAPATONDA

Komedianti, kteří zahrají druhou komedii¹⁹

LEANDRO, mladík, interpretuje Svatební prolog

FABIO, pravým jménem Partenio²⁰, v komedii Alfesimoro²¹

ORAZIO, pak postarší Oliviero, v komedii Ceccobimbi

FABRIZIO, v komedii Tartaglia

FLAMINIO, Pedant

FLAVIO, francouzský cukrář

ADRIANO, hraje sluhu

CINZIO, milánský kuchař

AURELIO, neapolský zahradník

SILVIO, pekař

FULGENZIO, kominík

FORTUNIO

ORGENSIO přijdou vyřešit spor

LUCIO

¹⁸ *Fisolera* = dlouhá lehká loďka určená k lovu vodních ptáků.

¹⁹ = komedii dell'arte, profesionální herci

²⁰ Partire (it.) = odejít, odjet.

²¹ Ve 2. výstupu 2. dějství se objeví postava s tímto jménem, ovšem jako komparsista ve skupině učenců. Totéž v 5. výstupu 4. dějství, kde tato postava také nepatří do zde popsané kategorie komediantů.

Giovan Paolo Fabri

PROLOG²²

Komedie se hrály odjakživa a jejich úkolem bylo napravovat naše neřesti, a tudíž nám prospívat. Je velmi užitečné a potřebné poučit se z chyb, ale pokud jsou směřovány k jednotlivci, budí v něm odpor, ba dokonce nenávisť, a tak staří mudrcové vymysleli tento způsob nápravy neřestí na příkladu neznámé osoby a prostřednictvím smyšlených postav nám chtěli nejen ukázat prohřešky, ale také nás pohnout k tomu, abychom byli v našem počínání opatrnější. V komediích vystupují postavy jako starý lakomec a chlípník, mladý marnotratník a zhýralec, prolhaný a zrádný sluha, urozený šlechtic/pán, nestydatá mladá dívka, neukojitelná prostitutka, kuplířka, která švindluje, nerozvážný otec a neposlušný syn především proto, abychom v budoucnu rozeznali vlastní neřesti a dokázali se jim ze všech sil vyhnout. Sledujeme, jak sluhové podvádí své pány, mladíci své milenky, kuplířky a prostitutky chlípníky a darmožrouti úctyhodné osoby jen proto, abychom byli sami v životě opatrnější. A proto vy, otcové a matky, když dnes uslyšíte nejrůznější způsoby, jak napálit a podvést mladé dívky, poučte se, mějte oči otevřené a hlídejte si své dcerky. A vy, vznešení a úctyhodní pánové, když uslyšíte, jak se nějaký vyžírka posmívá a podvádí úctyhodného kavalíra, poučte se a vyhýbejte se těmto patolízalům, kteří vás ve vaší přítomnosti chválí a za zády pomlouvají. Když uslyšíte falešné lichotky, ať už od ženy nebo milence, naučte se je ignorovat, protože i když se milenci zpravidla dočkají šťastného konce a sluhům v komedii jsou podvody odpuštěny, neměli by se čtenáři a diváci na takové příklady spoléhat, protože to, co se vesele vyřeší v komedii, končí v životě tragicky. Proto si neberte příklad z konce, ale z velkého nebezpečí, do

22 Giovanni Paolo Fabbri (1567–1627) – herec komedie dell'arte, který se proslavil jako milovník Flaminio. Byl členem společností dei Gelosi, dei Fedeli a degli Uniti, psal prology a básně. Kromě dalších dvou prologů ke hrám G. B. Andreiniho (*Lelio bandito* a *La Turca*) napsal tato díla: *Due suppliche e ringraziamenti alla bernesca*. Trento: G. B. Gelmini, 1608. *Quattro capitoli alla carlona*. Tamtéž, 1608. *Quattro sonetti spirituali*. Perugia: Stamperia Augusta, 1610. *Rime varie*. Milano: M. T. Malatesta, 1613. Srov. RASI, *Luigi. I comici italiani*. Cit., sv. I, s. 840-846. *Enciclopedia dello spettacolo*. Cit., sv. IV, sl. 1749.

kterého se ženou všichni, kteří se nechají vést spíš choutkami, než rozumem. Netvrdím, že v této komedii, kde se v podstatě odehrají tři komedie najednou, uvidíte přesně všechny tyto přestupky, ale uvidíte jiné, které vás poučí a pobaví. Autor od vás nečeká žádnou chválu a i když je zvyklý hrát komedie pro publikum, netouží po mohutném aplausu. Přeje si, abyste, dámy a pánové, komedii v tichosti poslouchali a s laskavostí pozorně sledovali. Slibuje vám nejvybranější zážitky, neboť si předsevzal maximálně vás uspokojit. Máte jeho sympatie a vězte, že se snaží ze všech sil, aby se vám zavděčil.

I. DĚJSTVÍ

První výstup

Rondello, Zelandro, Calandra

RONDELLO: Pane Zelandro, vy jste jako pes v sedle, ale ještě horší je to s váma, když sedíte na lodních sedátkách, dlouhých třicet šest stop²³. To já když vidím tohodle slanýho nespoutanýho hřebce, jak si to kluše z hor do nebíčka a hned zas cválá z údolí do pekla, tak se mně zkrabatí celý čelo, komplet zvedne obočí, narovnaj se mně všechny vlasy, roztřesou se mně všechny končetiny a zauzlej celý střeva.

ZELANDRO: Rondello, vlašťovko, podle jména seš spíš pták vzdušný, než vodní.

RONDELLO: Sub intelligitur²⁴, šibeničníku, jen to řekněte, pane.

ZELANDRO: Ale člověk, který byl stvořen, aby prospíval druhým, nemá sedět doma ve své zemi jako pecka a nudit se. V nebi, na zemi, ani v moři není nic, co by člověku neprospívalo. Má snad člověk škodit jeden druhému? Nemá, a kdo to dělá, ten bude pokárán slovy moudrých jazyků: „Člověk člověku Bohem, člověk člověku vlkem“.²⁵

²³ 36 stop = ca. 10 metrů

²⁴ To se ví.

²⁵ Srov. Joannes OWEN. Epigrammatum libri tres, III, 23: „Homo homini lupus, homo homini Deus“. První vydání tohoto úspěšného díla velšského protestantského básníka Owena (1560-1622) v Londýně u Giovanniho Windeta (1606).

RONDELLO: To já nikdy nebudu člověku vlkem.

ZELANDRO: Proč?

RONDELLO: Protože mám víc z prasete, než z vlka. Ale o to teď nejde. Kdy si hodláme vrátit do střev ducha Cerery²⁶ a Bakcha, kterýho mně z těla vyhrkal pan Neptun, protože si myslel, že jsem malý dítě a bavil se tím, že mě houpal v tý svý dehtem natřený kolíbce zvaný hokynářská galéra?

ZELANDRO: Máš pravdu: ani prázdný pytel nestojí.

RONDELLO: Dobře to říkáte. Tak honem, stejně jako se pytel plní obilím a moukou, aby stál, tak mě fofrem naplňte chlebem a polívkou, abych neupad a nezlomil si nos.

CALANDRA (*stranou*): Bůh ať slouží Zelindrovi, Zelandrovi stejně tak vydatně, jako je ledu v apeninských Alpách. Kdoví jestli tenhle Zelandro pořád ještě tolik leží na srdci mému pánovi Roveniovi.

ZELANDRO: Co to říká o Zelandrovi?

RONDELLO: Nejspíš říká, že je zmrzlej hlady jako já.

CALANDRA (*stranou*): Vezmu tenhle koš plný bylin a odnesu ho domů, když mi to můj pán nařídil.

ZELANDRO: Šlechtný muži, cos to povídal o Zelandrovi?

CALANDRA: Pane, sice se jmenuju Calandra, ale to je moje věc a nehodlám ji vycvrlikat.

RONDELLO: Ty seš ale vychcanej.

CALANDRA: A taky mám sakra hezkej zadek, můžeš se podívat, jestli nevěříš.

RONDELLO: To víš, že jo, Calandro, jestli to svoje poletování nevysvětlíš, vezmu tě holí po zádech.

ZELANDRO: Uklidněte se. A to nám nemůžete říct, co jste to povídal o tom Zelandrovi?

CALANDRA: Říkal jsem, že mám pána, kterej chce, abych mu o Zelandrovi vykládal ráno, v poledne, večer, venku, doma, v gondole, v pramici²⁷ a dokonce i v posteli a nebál bych se říct, že i mezi dvouma sloupama.

ZELANDRO: Děkuji za laskavou odpověď. A ty dva sloupy to jsou jako základy,

²⁶ Ceres – římská bohyně plodnosti a úrody.

²⁷ V originále *fisolera* = dlouhá lehká loďka určená k lovu vodních ptáků.

na kterých stojí tahle nádhera jménem Calandra?

CALANDRA: Ne, ne, tyhle dva sloupy jsou lis, do kterého se dávaj tisknout knížky, jakmile jsou dobře nařezaný a svázaný jako tady váš sluha, když je potřeba ho potrestat.

RONDELLO: Jak nasekaný, jak svázaný? Že já tě pověsím, takhle si otvírat hubu?

ZELANDRO: Uklidni se, Rondello.

RONDELLO: Jakýpak uklidni se? Vy tady tak strašně nenápadně mluvíte o šibenici, že mám chuť ho pověsit.

CALANDRA Ty seš hotovej kat Mydlář s mečíkem²⁸.

RONDELLO A s mečounem, kterej ti usekne palici.

ZELANDRO Říkám, nechte toho.

RONDELLO: Však já bych to chtěl skončit – pověsit ho.

CALANDRA: Ty fakt vypadáš jako kat a bylo by hodně divný, kdyby tvoje srdce nepotvrdilo, co prozrazuje tvář.

RONDELLO: Jestli vypadám jako kat, tak ty jako oběšenec. A když mě takhle pěkně prosíš, byla by ostuda tě nepověsit.

ZELANDRO: To je mi ale vznešený rozhovor. Pojď sem, povídám. Kdo je tvůj pán?

CALANDRA: Pravej opak toho psa, toho jeho kamaráda Zelandra.

ZELANDRO: Proboha a co je jeho opakem?

CALANDRA: Jmenuje se Rovenio. Vidíte, jeden jako led, že byste málem umrznul a druhej samej oheň, co vás spaluje.

ZELANDRO: Rovenio?

CALANDRA: Rovenio, Rovenio, jste snad hluchej?

ZELANDRO: Kdepak, Calandro, ty bělostná labuti.

CALANDRA: Mlčte sakra!

ZELANDRO: Proč?

CALANDRA: Protože labutě maj momentálně vysokou cenu, dělaj se z nich rukávce. Tak aby mě zaživa nestáhli z kůže!

²⁸ Spadina (it.) = malý meč, mečík) – zřejmě jméno známého kata, nebo označení osoby, která si myslí, že má velkou moc (meč = symbol moci pánů)

RONDELLO: Teď když se schyluje k válce, tak spíš hrozí, že z tvý kůže budou šít stojáčky k uniformám.

CALANDRA: Já si dám pozor na vojáky a ty se radši neukazuj na nábřeží,²⁹ aby si z tvý kůže obchodníci s olejem neušili vaky, protože jestli já jsem kus vola, tak ty seš kus kozla.

ZELANDRO: Skvělá zábava, ale zatím si ji nemůžu naplno užít. Takže Rovenio je tvůj pán?

CALANDRA: Kolikrát vám to mám říkat? Ano, ano, ano, ano.

ZELANDRO: No tak abys věděl, tak já jsem ten jeho předražený přítel Zelandro.

CALANDRA: Jistě, nechte mě, abych si sáhnul, jestli máte zmrzlý uši a špičku nosu.

ZELANDRO: A ty si myslíš, že jsem jako kus ledu?

CALANDRA: Co já vím? Můj pán mi řekl, že v antice se Pisové jmenovali podle pisum, což je hrách, Fabiové podle faba, což jsou boby, Cicerové podle cicer, což je cizrna a Lentulové podle lens, což je čočka. A tak jsem si myslel, že i vy se, pane Zelandro jmenujete podle přízemních mrazíků nebo mrazáků, a proto jste studenej jako led.

ZELANDRO: Hezká etymologie a odvozenina, mimochodem. Jsem vážně Zelandro a plně k dispozici tvému žertování.

CALANDRA: Drahý pane Zelandro, mrazíku, který v mém pánovi způsobil takový zápal lásky, že se jmenuje Rovenio. Vidíte, odstěhoval se z domu, jak je v Benátkách zvykem, a řekl mi, že až vaše jasnost přijede z Konstantinopole, tak budete bydlet tady, v těchto dvou krásných zdobených pokojích. Jen pojdte dál, pane. Mrzí mě jen, že pro tuhle vaši bestii nemáme chlívek.

RONDELLO: Jestli ten tvůj chlívek není moc úzký pro tebe, osle, tak se tam vejdu i já.

ZELANDRO: Hej hej hej! To je ale legrace, to je ale zábava! Víím, že kdykoliv bych odmítl pozvání přítele, nazval by mě nepřitelem. Pusť mě dovnitř!

CALANDRA: Když bych se šel utopit, chtěl bych, aby šel váš sluha napřed, ale protože jdeme do tohoto domu žít a sice dobře si žít, půjdu napřed a pak

²⁹ Riva degli Schiavoni – promenáda vedle Náměstí sv. Marka v Benátkách.

postranními dveřmi zase ven a za svým pánem. Mimochodem umí se váš sluha chovat, když na to přijde? Řekněte mi pravdu.

ZELANDRO: Ano, ano. Když jsem v Konstantinopoli nebo jinde, chová se jako ostatní sluhové ke svým urozeným pánům. Zkrátka nerozčiluje se a chová se náramně.

CALANDRA: No tak, burane, odnes tuhle nůši.

RONDELLO: Kdyby tahle nůše byla plná pěstí do držky, zvednul bych ji, abych ji na tebe pak v domě hned vysypal a nakrmil s nima tvůj rypák.

ZELANDRO: Hej, hej, hej! Jdeme dovnitř, slušně.

CALANDRA: Tak pojďte, pane Zelandro.

ZELANDRO: Běž, Rondello, takový humor se mi líbí.

RONDELLO: A mně ještě víc. *Odejdu.*

Druhý výstup

Rovenio, Filino

ROVENIO: Pane Filino, tohle je váš part v komedii, je to tak?

FILINO: Ano, můj pane a umím ho výborně. Protože ten váš mladík Lelio nás všechny tak dobře narežíroval, že se stačí podívat na scénář jakékoliv komedie a dokážeme ji zahrát. V tomhle představení hraju Narcise.

ROVENIO: Drahý Filino, já organizuji komedie každý den. Komedie jsou plné radosti a já zase smutku, protože všechny tyhle komické výstupy mi vždycky přivodí tragické události. Může za to Amor, pro ostatní syn Venuše a pro mě šílenec, který při prologu držel v ruce místo zlaté pochodně jedovatý tis.³⁰

FILINO: Věděl jsem, pane, že vás tu takhle najdu. Protože každý ptáček jednou sedne na lep, každá rybka uvízne v síti a každý milenec bude hovořit o své lásce. Děláte toho dost, abyste získal přízeň paní Solingy – pořádáte býčí zápasy, turnaje na lodích, v hudbě, v přehlídkách masek a komedií, ale všechno je to marné. Je sice chudá, ale slovy Věrného pastýře: „Nahá, ale spokojená.“³¹

³⁰ Jedem z tisu se v antice potíraly šípy.

³¹ Guariniho *Věrný pastýř*, II.5, v. 39.

ROVENIO: No já jsem se zpočátku divil, jak mocně jako pevnost odolávala dělostřelectvu se stříbrnými koulemi a výstupům se zlatými žebříky. Pak jsem ale pochopil, že je vyzbrojena počestností a že tahle velitelka pevnosti je vznešená válečnice. Několikrát jsem tě prosil, Filino, abys mě už nenapínal a otevřeně mi řekl, co je ukryto v hloubi jejího urozeného srdce, co čtu vedle počestnosti a ušlechtilosti mezi řasami ve zracích Solingy. Řekni mi, Filino, kdy konečně promluvíš a uděláš z Rovenia toho nejšťastnějšího muže a ukončíš to mlčení, které mě trýzní? Chceš, aby zámek tvých úst otevřel klíč z nejušlechtilejšího kovu? Tolikrát jsem po tom už toužil, ale nic mi nepomohlo.

FILINO: Které ucho, ač ze železa, zasažené vašimi úpěnlivými prosbami, pane Rovenio, by zůstalo celé a nerozlámalo se na kusy? A nepromluvílo a nevyzradilo tajemství ukryté v srdci? Jsem připraven vás poslechnout.

ROVENIO: Takže mi uděláš tuhle laskavost, Filino? Mluv a já ti slibuju, že jakmile se tvá ústa zavřou, otevře se můj měšec a štědře se ti odměním. Šťastný Rovenio, možná proto řečený rozpálený, že mi Filino v prsou zažehnul plamen!

FILINO: Pane, Solinga je velmi urozená.

ROVENIO: Sám jsem to říkal, že by bylo těžké, aby rouška chudoby zakryla jas vznešené tváře, stejně jako je nemožné, aby závoj tenkého oparu zahalil sluneční paprsky.

FILINO: Je dcerou vysoce postavené římské dámy, stejně tak pyšné a krvelačné, jako bohaté a obávané. Její dcera milovala krásného kavalíra, který byl kvůli krutému osudu svých rodičů tak chudý majetkem, jako bohatý ušlechtilostí. Když to zjistila lakomá matka, řekla mu, že ho probodne, pokud nejenže nezanechá svých úmyslů, ale také ihned neodjede z Říma. Mladík věděl, že její výhrůžky jsou míněny vážně, a tak s pláčem a celý vystrašený uprchl. Teď si, pane, určitě myslíte, že milá zamilovaná dcera musela žít trpký život v ústraní se svou přísnou zlou matkou. Ta chudinka však samým zoufalstvím utekla a já, protože jsem ji znal, jsem odešel z Říma, abych ji našel a rozmluvil jí, k čemu byla skálopevně odhodlána. Místo toho mě s pláčem požádala, abych ji na té dlouhé cestě doprovodil. Slíbil jsem jí mlčenlivost a věrnost, tak cenné dary, pokud jde o lásku. A protože jsem byl chudý komorník, nechal jsem své čtyři košile a pár

dalších věcí v jednom domě a vydal se s ní a s velkým množstvím zlata, které měla s sebou, hledat jejího drahého milence jménem Partenio. A měl proto dobrý důvod jmenovat se Partenio, protože nejenže on chudák opustil svou vlast, ale odešla také Solinga, ve skutečnosti Dardenia a nakonec i chudý komorník. Nešťastný osud milenců mi vtiskl do ruky pero, abych mohl napsat, že Dardenia, poraněná šípem lásky, přijala jméno Solinga, aby zůstala se mnou sama, dokud neulehne buď do láskyplného lože, nebo do smrtonosné rakve. Tak a jsem na konci vyprávění, po kterém jste, pane, tak dychtil. Konec tohoto příběhu necht' je začátkem vašeho mlčení. Prozradil jsem, co navždy mělo zůstat utajeno.

ROVENIO: Tak jako se nám víc líbí rozkvetlý pomerančovník v pěkně upravené zahradě, než strohý dub v drsných horách, tak si teď i já více cením Solingy nebo Dardenie, rozkvetlého stromu v ušlechtilé zahradě, než chudé ubohé rostlinky z alpského průsmyku nouze, za kterou jsem ji měl. Já budu mlčet a ty budeš odměněn.

Třetí výstup

Calandra, Rovenio, Filino

CALANDRA: Hurá, hurá.

ROVENIO: Co se děje, Calandro? Přišel snad mezi nás odzbrojený Amor ovázaný větvičkou olivovníku na znamení, že se mnou již nechce vést věčnou válku, ale uzavřít pokojný mír?

FILINO: Určitě na tom bude aspoň něco dobrého.

CALANDRA: To není Amor takhle vyšňořený, ale Čas, který má husté tvrdé obočí a dlouhé pichlavé vousy. Odešel z moře na zemi, aby vám dnes udělal radost.

ROVENIO: Jaký čas, jaké obočí, jaké vousy? Mluv jasně, tak, aby se tvá slova skládala ze slunce a ne z temnot.

CALANDRA: Co máte rád?

ROVENIO: Peníze.

CALANDRA: A dál?

ROVENIO: Sebe sama.

CALANDRA: A dál?

ROVENIO: Mou milou.

CALANDRA: A dál?

ROVENIO: Poctivost.

CALANDRA: A dál?

ROVENIO: Vlast.

CALANDRA: A co Zelandro?

ROVENIO: A pak Zelandra, jako ducha, jako srdce, jako vlastní duši.

CALANDRA: Promiňte, ale musím s vámi nesouhlasit, protože to, co máme rádi, si pamatujeme. Vy jste si na Zelandra ani nevzpomněl, a proto ho nemáte rád.

ROVENIO: Víš, jak to mám se Zelandrem? Jako člověk, který nikdy nemluví o svém pokladu, ale těší se z něj, že se ani neodvažuje vyslovit, co stále nosí ve svém srdci.

CALANDRA: Tohle, co tu tak způsobně říkáte, také není pravda, protože mi o něm vykládáte pořád a teď najednou děláte, že ne. Ve všem platí, že bližší košile, než kabát. A ten váš Zelandro zrovna přijel z Konstantinopole se svým sluhou Rondellem. Úžasné setkání.

ROVENIO: Je to pravda? Calandro, Calandro, líbeznější než zpěv slavíka. A kde je?

Čtvrtý výstup

Zelandro, Rovenio, Calandra, Rondello, Filino

ZELANDRO: Jsem tady, jsem tady, drahý Rovenio.

ROVENIO: O Zelandro, o Zelandro, srdce moje, živote můj. *(Obejmou se.)*

CALANDRA: Neobjímejte se tak pevně, nebo jeden z vás určitě praskne, no tak, nechte se už.

FILINO: Sladká to námaha přátelství.

ZELANDRO: Ó Rovenio.

ROVENIO: Ó Zelandro.

CALANDRA: A co my? Taky se obejmeme, ó Rondello. *(Obemnou se.)*

RONDELLO: Ó Calandro.

CALANDRA: Ó Rondello, Rondello.

RONDELLO: Ó Calandro, Calandro. No schválně, jestli se odtrhnou.

ROVENIO: Ať si přijde jaro plné květů, podzim plodů, ať se mi ve dne zjeví nebe třpytící se samým zlatem a v noci zdobené hvězdami jako drahokamy, ať se dokořán otevře a rozestoupí moře a vyrobí mi kopii nejdražších perel – to všechno je nic ve srovnání s tím, když vidím svého drahého Zelandra.

ZELANDRO: A pro mě, který skrz otevřené nebe dohlédne až na všechny vznešené bohy, není milejšího pohledu, než na mého Rovenia.

ROVENIO: Pane Filino.

FILINO: Pane.

ROVENIO: Udělejte mi laskavost, když Lelio není doma, a zajděte za učenci a řekněte jim, že chci, abyste po večeři zahráli tu vaši improvizovanou komedii. Lelio dal určitě každému herci nějakou pěknou roli. Ale nechce nic prozradit, protože překvapení je prý nejlepší. Pěkně vás prosím, abyste, až přijdete do domu, nějak zařídil, že jako zamilovaný orel budu moci upřít zraky na své pozemské slunce.

FILINO: Budu střídmy v mluvě a velkorysý v činech. Sbohem. *(Odejde.)*

CALANDRA: Na rozdíl ode mě. To já jsem velkorysý co se mluvení týče a střídmy ve službě. Jdeme dovnitř. Rondello, pojď se mnou. *(Odejde.)*

ROVENIO: Jen běžte, hned přijdeme za vámi.

RONDELLO: Už jdu, už jdu, bratře. Objímám a líbám tě a s radostí jdu do domu. A ještě radši do kuchyně. *(Odejde.)*

ROVENIO: Drahý Zelandro, dnes je tomu rok, co jsme začali obchodovat s Konstantinopolí. Jen měsíc jsme se těšili vzájemnou přítomností v Benátkách a po zbytek roku jste byl v Konstantinopoli. Během této doby nejen obchod vzkvétal, ale také má láska k vám natolik zesílila, že ve vás spatřuji sebe i své bohatství. Svazky vašich dopisů mám uloženy tak, abych je měl denně nejen na

očíh, ale mohl je také kdykoliv otevřít a číst a zdá se mi, a je to pravda, že takový list skrývá ta nejkrásnější slova mého milovaného Zelandra. Nikdy nejsem dost nasycen takovou rozmluvou s ním a znovu a znovu líbám jeho podpisy.

ZELANDRO: Ó Rovenio můj drahý.

ROVENIO: Musím vám říct, že láskou zmírám k jedné mladé Římance a skoro každý den pořádám býčí zápasy, koncerty, klauniády a komedie. Mám u sebe totiž už dva měsíce jednoho mladíka jménem Lelio, který se v těchto záležitostech vyzná. To je ona, tamhle v okně, co na ni říkáte? (*Solinga v okně.*)

ZELANDRO: Opravdu hezká.

Pátý výstup

Solinga, Rovenio, Zelandro

SOLINGA: Pane Rovenio, je pravda, že mám tu čest přijít k vám na komedii?

ROVENIO: Ano, má paní, požádal mě o to tento bohatý obchodník, o kterém jste mě tolikrát slyšela vyprávět.

SOLINGA: Tohle je pan Zelandro?

ZELANDRO: Ano, má paní, to jsem já, a tohle je ten, který hyne pohledem vašich očí, ó krásná milostná bojovnice. A protože nejhlubší rány v lásce vyléčí soucit, svěřuji vám do péče tohoto mého nejdražšího přítele Rovenia dříve, než ho smrt promění v kus ledu.

ROVENIO: Pojdte, paní Solingo, jistě nezůstanete samotinká doma, ale při příležitosti této komedie sejdete dolů po schodech a povečeříte s námi. A neříkejte ne, protože dobře víte, že tak jako vás zdobí počestnost, tak mě vážnost a miluji vás tak něžně jako vlastní dceru Lidii.

SOLINGA: Už jsem se tolika způsoby ujistila, že mohu tvrdit, že každý, komu je čest cizí, ať klidně přijde a přesvědčí se, jak ušlechtilé žijete. Přijdu, na to se spolehněte. (*Odejde.*)

Šestý výstup

Zelandro, Rovenio, Solinga

ZELANDRO: Pane Rovenio, tohle je moc pěkná Římanka a jestli je krása zárukou dobroty, budu si jí hledět jako slavíka v ústech pro její líbezný hlas a jako holubičky v srdci pro její nevinnost.

ROVENIO: Je tak ušlechtilá, jako krásná a jako chudá. Ale ticho. *(Solinga otevře dveře.)*

ZELANDRO: Ticho, zrovna sem jde.

ROVENIO: Paní Solingo, dnešní den se neměla hrát komedie, ale protože ji Lelio již několikrát nechal v mé přítomnosti předčítat, jsem si jistý, že se zahrát může. Zápletka se točí kolem mé dcery Lidie, která se naučila také improvizovat, a může se bez dalšího zkoušení uvést.

SOLINGA: Paní Lidia jistě není nešikovnou dcerou tak šikovného otce.

ROVENIO: Určitě bude šikovná, má dcera a vaše služebnice Lidia, když ji tu tolik chválíte. *(Přichází sluhové.)*

Sedmý výstup

Calandra, Rondello, Lidia, Zelandro, Solinga, Rovenio

CALANDRA: Tady to je, voda v bronzových nádobách ze stříbra a květy pomerančovníku, taky v lavórech z těžkého kovu, co je podobný luně, který se říká stříbrná planeta.

RONDELLO: Pojdte, pojdte dámy a pánové, opláchněte si ruce, já už mám hladý vypláchnutý střevo.

CALANDRA: Všechno je připravené, očekává se minimálně potopa.

ROVENIO: Už už, Lidie, Lidie, dceruško, pojd', pojd'.

LIDIA: Jsem tu, pane otče, viděla jsem vaši výsost v podloubí a přišla za vámi.

ROVENIO: Pozdrav tady paní Solingu a mého nejdražšího přítele Zelandra, který také dorazil právě včas, aby se dobře pobavil.

LIDIA: Před oběma se hluboce klaním. Ujišťuji vás, panstvo, že hráz ani zátaras nešťastné náhody nedokážou zastavit proud laskavosti mého otce, který je protrhne a mohutně se rozlije do všech stran.

RONDELLO: Hotová ciceronka!

CALANDRA: To jsem ji naučil já. No tak, míň vykládejte a víc si myjte ruce, ať si dřív nacpeme pupky.

ROVENIO: Má pravdu, ruce pod vodu. Jako je zvykem na dvorech benátských, ve svobodném městě. Tudy, dámy.

SOLINGA: Až po vás, pánové.

ROVENIO: Jen žádné velké oficiality.

CALANDRA: Všichni hezky tělo na tělo, pánové.

ROVENIO: Pane Zelandro.

ZELANDRO: Pane.

ROVENIO: Podejte mi ruku, podejte mi ji také vy, paní Solingo.

RONDELLO: Zde jsou obě mé ruce, když se nikdo nemá k mytí.

CALANDRA: Chytej, Rondello, když sis neumyl dobře ruce, umyj si ruce i obličej.
(Chrstne mu do tváře vodu z umyvadla.)

RONDELLO: Ty drzoune!

ROVENIO: No, no no! Všechnu vodu, co byla v umyvadle, chrstnul do tváře ubohého Rondella.

ZELANDRO: No, no, no! To je známka oslav!

RONDELLO: To jo, když se rozlejšvá víno, a ne voda. Jen počkej, až ti v domě o hlavu roztřískám všechny džbány.

ZELANDRO: Tady máš ručníky, osuš se a jdeme dovnitř.

SOLINGA: S dovolením, pánové, vejdemo s paní Lidií ruku v ruce. *(Odejde.)*

ROVENIO: A já s mým Zelandrem v objetí. *(Jdou.)*

RONDELLO: A já chci, aby mě tenhle vzal na koně. *(Skočí mu na ramena.)*

CALANDRA: Dolů, mizero.

RONDELLO: Kdybych tak věděl, jak, tohle je trest za tvůj hřích.

CALANDRA: No dobře, jdu dovnitř.

RONDELLO: Á dva tři, á dva tři, levá pravá seno sláma. *(Odejdou.)*

Všichni se smějí, konec prvního dějství.

II. DĚJSTVÍ

První výstup

Lelio a Arminia

LELIO: Má Arminie, srdce vyzbrojené poctivostí a ruku ctností, jež své jméno proslavila leklemi na kytaru, přišel jsem vás pozvat na záživnou komedii s překrásnou zápletkou. Toto dílko se bude jmenovat „Nejistý konec“, protože nevím, jaký konec zplodí. Vždycky jsem chtěl, aby konec zůstal utajený, a tak si tohle eso nechávám pro sebe. Stačí, aby z komedie plynulo ponaučení, dobré a užitečné tomu, kdo se mnou přijde do divadla, osoba stejně tak drahá, jako překvapená.

ARMINIA: Jistě, můj Lelio, vy jste v těchto záležitostech jedinečný a jestli ctnost zušlechťuje, jste ztělesněním poctivosti a vědomosti. A to je ten pravý poklad, který, když ho člověk má, šatí ho sláva a, jako chameleona ctnosti, živí nesmrtelná aura. A pokud byste chtěl mé neštěstí zdramatizovat jako tragédii, ač nejsem žádná královna, leda tak trápení, byla bych připravena, natolik vás miluji, převyprávět vám ho v pár větách.

LELIO: Jakže? Nemožné bude Leliovi umožněno. Ach, několikrát jsem vám v tváři, schované pod závojem utrpení, četl, ač s obtížemi, vaše bolesti: jakoby se však písmena nedala dobře rozeznat, přestože jsou jasně napsaná, však přikrytá jemným zaprášeným sklem. Drahá Arminie, zhluboka se nadechněte a dechem jako klíčem odemkněte všechny komůrky svého srdce a vše svěřte mým uším s jistotou, že se vám uleví a vše zůstane utajeno.

ARMINIA: (*stranou*) Arminie, když se ti zdvořilý Lelio tak svěřuje, proč mu nedůvěřuješ? Rozvaž jazyk a mluv. (*Nahlas.*) Poslyšte tedy, drahý příteli Lelio, to nejtajnější, nejniternější, nejmučivější trápení, které jsem zažila v Boloni vinou

svého ubohého otce Oliviera. Tou dobou se tam usadil obchodník s látkami, kterých bylo v Boloni jak naseto, a s penězi vydělanými pilným obchodováním si mě jako nešťastnou ránou osudu našel u mého otce Oliviera a požádal ho o mou ruku. Jmenoval se Luciano a nebyl nejmladší, zato však dobře zaopatřený. Od slov se přešlo k činům a můj otec se rozhodl dát mi ho za muže (ach jak hořká vzpomínka).

LELIO: Tato nečekaná přeháňka slz předznamenává velkou bouři v srdci.

Zhluboka se nadechněte, uplakaná Arminie.

ARMINIA: Tyto nečekané zasnuby způsobily, že jsem otci řekla o své tajné, ač počestné, lásce, kterou jsem chovala k jednomu mladému studentovi a mladíkovi jménem Durante ze vznešeného kraje Friuli. Ó, nehodný to syn tak šlechtetné matky! Tak dlouho jsem otce ujišťovala o tom, jak horoucně mě miluje a ožení se se mnou, pokud otec dá svolení a s pokorou jsem odmítala všechny jeho důvody, proč bych si ho neměla brát, až jsem nakonec zvítězila. Sdělil mi však důrazně, že pokud se v tomto manželství stane něco zlého, vlastnoručně mě zabije.

Příkladem ať je mi rčení, že „kdo míří příliš vysoko, padá hluboko“. A tak zrušil zasnuby s Lucianem ve prospěch sňatku s Durantem. Hned jak mi dal otec věno, stvrdil Durante svůj slib, že si mě vezme, krásným diamantem. Ten hrubý kruřas a podvodník mi utrhl v zahradě křehkých let květ mého panenství a na křídlech marnivé lehkomyšlnosti, nenapravitelný nevěrník, rychle uprchl. A jako výraz pohrdání zanechal mému otci Olivierovi dopis, v němž ho informoval, že stejně falešný jako diamant, který mi dal, když jsme se zasnoubili, byl falešný i slib, který mi dal. Otec, který přišel o majetek a sklidil jen hanbu a neštěstí, se na mě s urážkami vrhl mečem a opustil mě s vědomím, že jsem mrtvá.

LELIO: Chudinko ubohá, k pláči mě dohání soucit s vámi, když si vás představuju zbrocenou slzami a krví.

ARMINIA: Otec uprchl a mě se ujala milosrdná sousedka, která mě uzdravila. Opětovala jsem její přízeň, jak nejlépe mě neblahý osud naučil. Odešla jsem z Boloně a vydala se na cestu s odhodláním, že kdekoliv najdu zloděje veškerého svého štěstí, vrazím mu do srdce ten samý meč, který mi v prsou zanechal otec.

LELIO: Jak mužně se projevuje neprávem uražená žena! A co se stalo potom?

ARMINIA: Po neúspěšném cestování z místa na místo jsem dorazila sem a jen stěží rozpoznala muže, o mnoho staršího, jenž mě málem připravil o vlast, otce, čest, manžela a skoro i život.

LELIO: Jak nešťastný případ!

ARMINIA: Uviděla jsem ho, ubožáka, tady v Benátkách. A co hůř, pořád ještě se ho drží ty nejhorší mladické vášně - miluje a není milován. Tolikrát, když usnul ukolébán mým zpěvem a hrou, jsem chtěla vzít do ruky tenhle meč, už tak jako houba nasáklý mou vlastní krví, vrazit mu ho chladnokrevně do hrdla a znovu ho zbrotit krví. Avšak vědoma si bolesti, kterou bych způsobila zabitím chotě, soucit zahnal zlost a zadržel mě a napověděl mi, že pokud se mu prozradím, mohl by mě ještě chtít za manželku. Říká si Rovenio, milenec Solingy, ale jeho pravé jméno je Durante Ginebri z Furlánska, tvrdší, než diamant a pichlavější, než jalovec. Já se také nejmenuju Arminia, to jméno jsem dobrovolně přijala podle této ostré zbraně, kterou jsem u sebe schovala na řádnou a nezapomenutelnou pomstu, ale Florinda, opadaná zvadlá květina, květina vytržená z mé panenské zahrádky, protože na poli nepoctivosti se ze mě stala opovrženější než kopřiva a jedovaté bobule.

LELIO: Jestli samým údivem nezkažením, budu odsouzen k věčnému neklidu jako Sisyfos pod tíhou těžkého balvanu, jako novodobý Ixión točící se v obrovském kole. Už vymyslím způsob, jak to zařídit, abyste byla brzy šťastná.

ARMINIA: Ach, kéž by Bůh dal.

LELIO: A protože jste mi prozradila to, co jste pod přísahou slíbila nikdy neprozradit, chci vám i já vyprávět podobně smutný příběh, abyste se dozvěděla o všem, co ze zvyku i povinnosti budu držet v tajnosti. Svěřím vám tajemství se stejnou důvěrou, s jakou i vy jste se mi svěřila. A teď poslouchejte a žasněte.

ARMINIA: Jsem celá napnutá, v hrudi mám nachystané povzdechy a v očích slzy, abych v pravou chvíli zareagovala a objevily se v mé tváři dřív, než se má účast projeví slovy.

LELIO: Ten samý Rovenio, který vás mladičkou připravil o počestnost, se pokusil mě, málem ještě dítě, připravit o život. Dávejte pozor jak. V Perugii žil můj otec

Alidoro Argenti z Ferrary, student a kavalír, který se rozhodl vzít si mě k sobě ve věku asi sedmi let, když přišel ve Ferraře, svém rodném městě, o manželku. Pobýtem zde si pomalu léčil bolest způsobenou smrtí manželky. Tehdy se stalo, že jsme měli nešťastnou náhodou za souseda studenta, který se narodil spíš pro meč, než pro pero. A proto byl stále samý souboj a svár. A tenhle student se jmenoval Rovenio, váš i můj úhlavní nepřítel.

ARMINIA: Neslýchaný to příběh!

LELIO: Tentýž samý Rovenio, nebo chcete-li Durante, měl dceru, tehdy ještě skoro dítě, která se jmenovala Aurinda, nyní Lidia. Do téhle Aurindy, líbezného vánku dětských slov, jsem se zamiloval, pozoroval ji a obdivoval. A tu mezi námi z legrace Amorek vystřelil ostré šípky, slovy v nás budil vášeň a svými smyčkami nás svazoval, skoro jako hádek, ač malinký, který tam, kde se mihne, zanechá smrtelný jed. Dětské hry z nás udělaly milence a karetní hry a kostky z našich otců nepřátele. Jakmile začala tahle nepřátelská zloba zlostná, přestali se vídat i zdravít, a nám, dětským milencům, zakázali pod hrozbou výprasku spolu mluvit a naše křehká srdce chřadla v pláči, před očima milovanou duši a ve tváři trápení. Ale protože Amor má křídla a učí milence, jak následovat svou milovanou, tak i já jsem zapomněl na přísné zákazy a nedbal krutých ran bičem a kdykoliv jsem mohl, navštěvoval jsem tajně svou krásnou dívku, pro niž jsem úplně zapomněl na dětská dostaveníčka a má zamilovaná duše se teď živila dvěma něžnými, nevinnými polibky. Až do té doby, kdy Pes Sírius³² přílišným horkem nevráživě začne štěkat a touhou po ohni zapálí svět. Jednou večer, když se stmívalo, v čase, kdy zneřáčení otcové odcházeli z domu za karbanem, jsme se my malí milenci setkali a v posteli pokoje v přízemí se líbali a laškovali. Zatímco mě má půvabná kráska držela s dětskou nevinností hlavu v klíně, hladila mě a vlasy splétala, propletení jeden do druhého jsme usnuli - já v jejím klíně a ona nade mnou. Byla jedna, dvě, možná bylo půl třetí ráno a my pořád spali. Nám tak drahý klid narušil Durante, tvrdší než jaspis, jedovatější než bazilišek³³ a zuřivější než Bakchant, který dorazil domů, neboť přišel o všechny peníze a

³² Sírius je jedna z hvězd souhvězdí Velkého psa. Zde narážka na letní horko, kdy se slunce nachází v této konstelaci.

³³ Jedovatý plaz, o kterém se říkalo, že dokáže zabít pohledem nebo páchnoucím dechem.

s penězi o rozum, otevře dveře klíčem a vejde do pokoje v přízemí, aby tam odložil zbraň a uvidí nás děti, jak do sebe zaklesnutí spíme v posteli. V tom mě ten zuřivý krvelačnick s pěnou u huby z nenávisti k mému ubohému otci chytne za nohy, vytáhne z postele a pustí se do mě kopanci a pěstmi. Když si všimne, že mi po opakovaném bití teče krev, pomyslí si, že jsem mrtvý, vyhodí mě z domu a pohrbí v kupě hnoje. V tu chvíli, kdy se mě v domnění, že jsem mrtvý, snaží ukrýt, se vzbudí služebná, která v tom domě měla hlídat onu dívenku. Slyší ji vřískat a sejde dolů a nechá si odvyprávět, co se přihodilo. Pak se svítilnou vyběhne ven, svolá sousedy, sejde se jich dost, a také chudák Alidoro Argenti, můj otec, který se vrací z večírku, uslyší ten povyk a dozví se, co strašného se stalo. Rozčilený a rozzuřený volá ztraceného syna a hned vyzývá na souboj nepřítele, jenž se dostaví. Vynechám zde, s jakou zuřivostí se do sebe nejspíš pustili, jakými ranami se asi častovali. Stačí říct, že v tom souboji přišel můj otec o život a ten druhý utekl i s rodinou a mou milovanou, která si nechá říkat Lidia. Nějaká soucitná stařena, která mě vyhrabala z té kupy odpadků, mně o celé události vyprávěla. Tajně se mě ujala a vyléčila mě a rozhodla se nikdy nikomu neprozradit, že mě živého ukrývá ve svém domě, aby se jednoho dne nedostala do spárů nepřítelovy zloby. A když se vyšetřovala smrt zabitého syna, řekla, že mě sežraly vlčice, které táhly městem, a jako chabý důkaz ukázala zkrvavenou a rozervanou trofej – mou košilku.

ARMINIA: Jak neslýchaný případ nepřátelství a lásky. Jak je ale možné, že když byli vaši otcové znepřáteleni, se vám podařilo sejít? Jak to, že jste tak pozdě v noci byli spolu, aniž se po vás někdo sháněl?

LELIO: Předtím, než ukrutným nepřátelstvím zahořela srdce našich rodičů, sdíleli spolu dům, stejně jako tehdy ještě vzájemnou lásku. Když se pak znepřátelili, neodloučili se, protože měli zapotřebí hodně prázdného místa, a tak museli zůstat bydlet vedle sebe. A protože obě stařeny, které oba domy hlídaly, fandily naší dětské lásce, jako se hnusila našim otcům, byly to ony, kdo zapříčinily naši zkázu. Poté, co svolily, abychom se spolu na chvíli setkali, tak pro samé šití, popíjení a tlachání u ohně usnuly a svým spánkem zavinily, že ten můj spánek byl málem poslední.

ARMINIA: Mirindo, tenhle dojemný příběh mi drásá plačící srdce v hrudi a vzdychající rozervanou duši. A jestli mi ty slzy neprýští z očí a vzdechy nevychází z úst, pak je to pouze proto, že se bojím, aby poslíčci bolesti tu vaši bolest nepřivolali. Je mi moc líto, že jste přišel o svého drahého otce Alidora, ale těšte se z toho, že na zlatých křídlech nesmrtelné slávy vstane z mrtvých, zatímco jeho nepřítel podlehne meči. Již jsme propluli bouřlivým zálivem tolika neštěstí a přiznávám, že dřevo je téměř rozedrané a kormidlo ztracené. Moře se však částečně zklidnilo a přístav je na dohled. Mirindo, buď César, anebo nic³⁴: buď přijme vás za zetě a mě za manželku, nebo se mečem pomstíme za takovou urážku.

LELIO: Co vyhledává pomsta, to mi láska zakazuje. Ale nebojte se, slibuji vám dobré zdraví. Ale pokud se nemýlím, támhle jde Filino.

Druhý výstup

Filino, Alfesimoro³⁵, Ricciardo, Rubenio, Terbuono, (Lucrano), Gilenio, Tribino³⁶, Lelio, Arminia

FILINO: Lelio, Lelio, zasloužený impresárió těchto mistrných učenců, všichni se vám klaníme. A i když vás musíme zvátí sluhou, sloužíte cnosti, pokud však ona není podřízená vám.

ALFESIMORO: Totéž činí Alfesimoro³⁷, se srdcem tak bělostně bezelstným, jako jménem temně mouřenínským.

LELIO: Nejurozenější Alfesimoro, vysoce si vážím vašeho pozdravení i chvály.

RICCIARDO: I já vás, Lelio, zdravím a jako se Cicero, kníže latiny, fénix všech rétorů a orákulum vědění, zarděl v přítomnosti Rossia, vynikajícího antického komika, tak se mně tváří v tvář Leliovi kudrnatí vlasy, jakože se Ricciardo³⁸ jmenuji, kdykoliv v jeho přítomnosti hovořím nebo nečekaně promluvím.

34 Aut Caesar, aut nihil! Heslo Césara Borgii, syna papeže Alexandra VI.

35 Alfesimoro je charakter interpretovaný Fabiem v druhé komedii. Zde je to učenec.

36 v seznamu vystupujících postav uveden jako Tirbino

37 moro = tmavýhnědý, tmavovlasý, mouřenín

38 riccio (it.)

LELIO: Tak jako Ricciardovu hlavu zdobí zlaté prstýnky kudrnatých vlasů, zlatem zdobená je i jeho výřečnost, jíž se mohu pochlubit. Málem zkameněla jako socha, abych ji mohl zlatem zvenku ozdobit. Tudíž i já, ač prostý člověk, jsem nyní hoden chvály a zlatem ověnčen za jeho part, ač dříve opovrženýhodný.

FILINO: Dost bylo ceremonií, šetřeme slovy pro komedii. Nakonec i já dodávám, že jsou vám spolu se mnou Gilenio, Terbuono, Rubenio, Tibrino e Lucrano všichni oddanými služebníky: ženy, kavalíři, zbraně i lásky³⁹.

LELIO: Dobře, dobře. Všem vám děkuji, všechny vás miluji, všechny vás vítám a všechny vás ctím. Zde přichází můj pán.

Třetí výstup

Rovenio, Zelandro, Arminia, Filino, Gilenio, Tibrino, Alfesimoro, Ricciardo, Rubenio, Terbuono, Lucrano, Calandra

ROVENIO: Páni učenci, mí milovaní chlapci, jak moc jsem vám zavázán! Ale je to osobní záležitost, já, jak víte, nejsem dvořan. Paní Arminie, Lelio.

ARMINIA: Jsem tu, pane, k vašim nejdražším službám.

ROVENIO: Zelandro.

ZELANDRO: Můj Rovenio, o co vám jde? Váš dům je podle mého názoru muzeem ctností.

ROVENIO: To aby mohl přijmout vás, napůl Jupitera. Pane Filino, a vaše role?

FILINO: Tady ji mám napsanou na papíře a zároveň otištěnou do paměti.

ZELANDRO: A vy, Gilenio, vy Tibrino, vy Alfesimoro, vy Riccirado, Rubenio, Terbuono, Lucrano, jak jste na tom?

FILINO: Výborně, pane, každý učenec má svůj text v ruce a stále si ho opakuje.

ZELANDRO: Uvidíte, že budete spokojeni, protože Rovenio vás nejen chválí, ale také z celého srdce miluje. Paní Lidia, dcera mého drahého přítele, umí svou roli také velmi dobře a je tak výřečná, jakoby byla herečka uvyklá slávy velkých jevišť. Nejen městských, akademických, ale i v divadlech založených těmi

³⁹ Odkaz na začátek Ariostova *Zuřivého Rolanda* (I, 1, 1).

nejslavnějšími vévody a nejšťastnějšími králi.

CALANDRA: Jsem tu, jsem tu také já, bratři, s textem v ruce.

ROVENIO: No vida, tady je, třešnička na dortu! Zelandro, každou chvíli začnou nosit na stůl a jakmile budeme po jídle, čeká nás krásné rozptýlení.

CALANDRA: Páni učenci, poslouchejte mě chvíli: říkám to ve vší úctě k Leliovi, našemu impresáři, ale zdá se mi, že udělal chybu.

LELIO: To je možné, necht' je chyba napravena.

ROVENIO: Ale jakápak chyba, ty troubo?

FILINO: Tady se píše: „Mars a Venuše spojeni.“

LELIO: A o co ti jde? Nechceš, aby to tak bylo? Aristoteles říká: „Nolite mutare receptas fabulas“. Tento výrok se vztahuje na příběh Marta a Venuše, když je Vulkán lapí do sítě.

ROVENIO: Co je na tom nejasného?

CALANDRA: Je to blbost! Zamyslete se nad tím „spojeni“. To, že jsou Mars a Venuše spojeni. Jak můžou být spojeni, když je mezi Marsem a Venuší ještě Merkur a Job?⁴⁰ To je ta chyba.

Všichni se smějí.

ZELANDRO: Ten bude určitě skvělý v komedii, ha ha ha!

CALANDRA: Jistěže budu skvělý, protože mně neuteče ani chybička.

ROVENIO: Je na čase, Zelandro, aby se šli učenci obléknout. Tady, mezi těmito domy, které jsou všechny moje, jsem nechal zřídit divadlo, takové, že když spustíme tyhle závěsy, budeme doma i v divadle zároveň. Protože tohle nádvoří, kterých je v Benátkách spousta, se dá celé uzavřít, abychom se bavili jen my a naši nájemníci, kteří se budou dívat oknem. Lelio.

LELIO: Pane, co si vaše výsost přeje?

ROVENIO: Odved' do domu všechny tyto ctnostné učence, aby se mohli obléknout a já zatím požádám Arminii, aby pro mou milovanou zahrála na španělku.

LELIO: Páni učenci, pojďte dál.

ROVENIO: Jděte dál, chlapci moji nejdražší.

⁴⁰ Nepřeložitelná slovní hříčka založená na italských názvech dnů v týdnu: lunedì, martedì, mercoledì, giovedì, venerdì, ... Nutno nahradit jinou podobnou hříčkou.

LUCRANO: Všichni se klaníme před vaší výsostí, dopřejte nám tu čest, Arminio. *(Lucrano, Filino, Gilenio, Tibrino, Alfesimoro, Ricciardo, Rubenio, Terbuono, Calandra a Lelio odejdou.)*

ROVENIO: Zůstali jsme tu jen my tři, moje drahá Arminie, zpívejte, zazpívejte tu nejkrásnější píseň.

ZELANDRO: Ano, bude mi potěšením, š(š)panělky mám, abych tak řekl, moc rád.

ARMINIA: Pánové, zavírám ústa slovům a otevírám je zpěvu.

(Zde se zazpívají jedna nebo dvě árie dle jeho rozmaru.)

ZELANDRO: Krásné, jistě, protože ruku v ruce s krásnou tváří jde sladký zpěv.

ROVENIO: Můžeme tedy vyjít vstříc dalším zpěvům a dalšímu rozptýlení.

ZELANDRO: Přesně tak, nejmilovanější Rovenio. Arminie, podejte mi ruku, neboť vás miluji jako vlastní dceru a zbožňuji vás pro vaše ctnosti. *(Odejdou.)*

Čtvrtý výstup

Fulgenzio, Silvio, Fortunio, Adriano, Orazio, Leandro, Lucio, Flaminio, Cinzio, Ortensio, Aurelio, Fabrizio, Fabio

FULGENZIO: Pane Fabio, náš šlechtný impresáριο a nejmilejší pane, pod jehož šťastným dohledem my komedianti, které vaše výsost pojmenovala Vášniví, požíváme vaší přízně. V tomto městě, kolébce ctností, chceme mít dobrou pověst, ne špatnou, a proto se tak snažíme. Dobře víte, jaký úspěch slavila v poslední době komedie v Benátkách, že ji v soukromí hráli dokonce urození obyvatelé města.

FABIO: V každé době byla, můj drahý pane Fulgenzio, komedie oblíbená. Mám na mysli ctnostnou, dobře zahranou a excelentní komedii, která se hrála v Aténách a v Římě, inspirovanou filosofy a válečníky, která dodnes určuje normy. Ale protože máme víc odpočívát a méně diskutovat, bude lepší, páni komedianti, když se přesuneme do stínu pod stříšku s nápisem hostinec. A vida, zrovna se objevil hostinský.

Pátá scéna

Hostinský Fisolera, Fulgenzio, Silvio, Fortunio, Adriano, Orazio, Leandro, Lucio, Flaminio, Cinzio, Flavio, Ortensio, Aurelio, Fabrizioo, Fabio

FISOLERA (*běží*): Zachraň se, kdo můžeš, utíkej! Schovej se, Fisolero. To je mela, četníci, četníci, četníci, zavřete dveře na závoru. Roseghin, Sorze, Granzeola, Capatonda, utíkejte, utíkejte. Já nebohý Fisolera! (*Odběhne.*)

FABIO: Jestli bude jídlo v téhle hospodě tak divoké, jako hostinský a jeho lidi, tak nám zmizí ze stolu rychlostí blesku a my, páni kolegové, pojdeme hladý jako vlci. Pane Orazio, pane Fortunio, pane Flavio, co na to říkáte?

ORAZIO: Orazio je momentálně tak udiven, že vypadá jako ten římský Orazio, když se za ním zřítíl most.⁴¹ Pane Flaminio, pane Flavio, pane Cinzio, pane Aurelio, pane Fabrizioo, pane Lucio, pane Leandro, pane Adriano, kdo se toho ujme a promluví s ním? Zrovna se objevil támhle nahoře v okně.

FISOLERA: To si pište, že jsem tady, zobáci a paroháči, tumáte ránu, a ještě jednu.

FABRIZIO: Zadrž, dobrý muži, jsme cizinci a chceme se ubytovat.

FISOLERA: Ty prohnáný lišáku, ty mluvíš toskánsky? A zamaskoval ses, abych tě nepoznal, co? Myslíš, že nevím, že seš kapitán a tihle tvoji četníci?

FABRIZIO: Mýlíš se, kamaráde.

FISOLERA: Ne, ne, ne, žádný kamarádi. Nepřibližuj se, protože jsem ozbrojený, vidíš, na hlavě mám ocelovou přílbu, v ruce štít, na sobě brnění, v pěsti sevřený půlmeč a pevnou rukavici, rukávce, dýku, sekyrku a dvě železné koule, abych se mohl bránit, podříznout, rozsekat a srovnat do latě ty vaše četníky. Co jste si myslel? Říkají mi Fisolera, protože četníkům uprchnu rychleji, než jak ploujou lodě⁴² po mořských vodách, takže se kliděte, nebo dopadnete špatně, špatně, špatně.

⁴¹ Publio Orazio Coclite – římský hrdina, který se v roce 507 př. n. l. ubránil před Etrusky na mostě Sublicio tak, že jakmile most přešel, nechal ho za sebou odříznout.

⁴² Narážka na jeho významotvorné jméno. *Fisolera* (it.) = dlouhá lehká loďka určená k lovu vodních ptáků.

FABIO: Pane Orazio, pojďme do jiného hostince.

ORAZIO: Uděláme to, co řekne náš impresárió, náš šéf.

FISOLERA: Přesně tak, mazejte ven, chlapečci, já vás naučím.

ADRIANO: Podívej, příteli, my jsme komedianti a ty sis mohl vydělat, ale dobrovolně se toho vzdáváš, tvoje chyba.

FISOLERA: Komedianti, komedianti, páni komedianti, počkejte a poslouchejte mě. Neodcházejte, drazí pánové, já jsem vás nepoznal. Jeden z vás mně byl podezřelý, protože vypadá přesně jako jeden náš četník, to je on, támhle ten.

FORTUNIO: Pane Adriano, jde k vám.

ADRIANO: Ještě, že tak, pane Fortunio. Kdyby řekl, že byl podobný katovi, šel by hned za vámi.

FABIO: Vida, ti komedianti ale mají jadrný humor, častý trénink je jako dobrá teorie.

FISOLERA: No to jsem blázen, ty bejci si ze mě dělají legraci, takový sprostárny, a to nejsem žádný lod'kař...⁴³ Už jdu, už jdu, počkejte na mě. (*Jde dolů.*)

LEANDRO: Tohle je zábavné, jen hezky zvesela.

CINZIO: Ano, jistě, pane Leandro.

LUCIO: Můj ty Lucio luciovatý, trvá mu to sto let, než přijde.

FLAVIO: A mně, pane Lucio, připadá každý okamžik jako celá věčnost.

SILVIO: Ticho, pane Flavio, dveře se otvírají.

FLAVIO: Ticho, pane Silvio, je to tak. Pane Ortensio, je celý ozbrojený. Co to má znamenat?

ORTENSIO: Můj pane Flavio, nevím, nejspíš naše družina vzbuzuje podezření.

Je nás tolik a všichni máme meč, tak se nemusíme bát.

Šestý výstup

Fisolera, Roseghin, Sorze, Granzeola, Capatonda, Fulgenzio, Silvio, Fortunio, Adriano, Orazio, Leandro, Lucio, Flaminio, Cinzio, Flavio, Ortensio, Aurelio, Fabrizio, Fabio

⁴³ Žerty rybářů/lod'kařů jsou typicky stručné a výstižné. Tyto postavy se však častují sofistickovanými a ironickými poznámkami.

FISOLERA: Roseghin, skoč sem s tím hovězím špízem.

ROSEGHIN a SORZE: Jsme připraveni.

FISOLERA: Capatonda.

CAPATONDA: Tady jsem.

FISOLERA: Granzeola.

GRANZEOLA: Nech toho, jsem tady.

FISOLERA: Do čela, chlapíci, dolů ty rozně.

FABIO: Ale páni kavalíři, na koho se zlobíte? To každému cizinci, který se přijde ubytovat, věnujete takové ďábelské přivítání?

FISOLERA: Páni komedianti, co mám dělat, když mě četníci chtějí lapit a odtáhnout do basy, když čmouchají v každém pokoji a v každý posteli, všude, kde se dá. Přisahal jsem, že nepřekročí práh mého domu, a proto jsme já a tihle čtyři kluci takhle ozbrojeni, abysme odrazili každý útok. Ale když teď vím, že jste kavalíři, tak pojdte dál, vystrojím vám pořádnou hostinu.

FABIO: Tak honem, jsme unaveni, líbí se nám vaše nátura, pojdme do hospody, času na povídání a radovánky bude dost.

GRANZEOLA: Hrajete komedie? Pánové, jsem Granzeola, mně se líbí to, když se chodí po špičkách, scilicet de garbo.

SORZE: Taky Sorze, kterému chutná ricotta a sýr, řekne, co má rád. Hrajete pastorály, kde vystupujou mlíkaři, sýračky a různý matlanice do žaludku?

FABIO: Hrajeme všechno.

FISOLERA: A já, Fisolera, se chci zeptat, jestli hrajete taky rybářský hry, kde jsou loďky, takový krátký sranda výstupy.

FABIO: Všechno. Tak a pojdme už dovnitř, drahý bojovníku.

ROSEGHIN: Roseghin se červená, protože nemůže mluvit. A důvodem jsou ženský.

ORAZIO: To je ale džentlmen, dobírá si nás, protože nemáme ženy.

FABIO: Tak už pojdme, proboha, bolí mě z toho postávání nohy.

FISOLERA: No tak, rošťáci, dovnitř, všichni společně, jako stádo volů do chliva.

FABIO: To je blázinec. *(Komedianti vstoupí do domu.)*

FISOLERA: A teď šup šup, rychle dovnitř puťa puťa, děti.

GRANZEOLA: Pane.

FISOLERA: Teď když je chlívěk plný, zavřeme vrata.

SORZE: Tak tak tak. *(Všichni z plných plic)* „Zavřít“.

ROSEGHIN: Zavřít, zavřít, zavřít! *(Odejdou.)*

Všichni společně skandují: „Zavřít, zavřít“!

Konec druhého dějství

III. DĚJSTVÍ

První výstup

Rovenio, Zelandro, Solinga, Arminia, Lelio, Rondello, Mascherati a další se objevují v oknech a na střeších během příprav scény

ROVENIO: Chlapci, židle. Přineste dost židlí a stoliček. Paní masky, co říkáte na tohle divadélko, které jsme tak velkolepě nechali postavit na našem nádvoří?

PRVNÍ MASKA: Moc moc pěkné. Pan Rovenio je známý blázen do těchhle věcí. Drahý pane, prosím vás, abyste oznámil, až s vámi tyhle dívky, co přišly se mnou, budou flirtovat. Však víte, že vás mají rády. No tak, přineste to sem: židle!

ROVENIO: Rondello, židle sem.

RONDELLO: Tady jsou. A tady jsem já, připraven ohnout se až na zem a na čtyřech sloužit jako židle pro tyhle miloučké masky.

PRVNÍ MASKA: Jak galantní! Jak galantní! Na, tady máš dukát.

RONDELLO: Ne, paní, to nejde, to mi křivdíte, to mi křivdíte.

PRVNÍ MASKA: Ale jen si ho vezmi, je tvůj, je tvůj.

RONDELLO: Říkám, že mi křivdíte.

PRVNÍ MASKA: Jak to?

RONDELLO: Když mi dáváte jen jeden dukát, tak mi křivdíte, dejte mi ještě jeden a budu spokojený.

PRVNÍ MASKA: Dobře, dobře, na, zasloužil sis ho, byls kavalír.

ROVENIO: Proboha! (*Hluk za scénou, bouchání na dveře.*) Slyšíte, vždyť vyrazí dveře od nábřeží.

PRVNÍ MASKA: Chcete, abychom odešli, Rovenio?

ROVENIO: Ne ne, paní masko, jen zůstaňte sedět.

LELIO: Pane, račte pospíchat, jinak vám ty dveře rozlámou na kusy.

ROVENIO: Jdu, jdu, zatím se posaďte, hosté. Lelio, pojděte se mnou, Rondello, když nebudou stačit stoličky, dojděte pro další.

PRVNÍ MASKA: Paní masky, posaďte se. Vy, pane, se také posaďte, vy tady, dámy a já, ač sama urozená, mám také masku, a tudíž nejsem nikdo, a jestli někdo, tak váš služebník.

Druhý výstup

Rovenio, další masky se spoustou žen v maskách a děti jako benátští andílci a předešlí

ROVENIO: Dámy v maskách, jste tu správně a jste všichni mými hosty, posaďte se nebo zůstaňte stát, jak je libo.

DRUHÁ MASKA: Zdá se mi, že už je čas, milé dámy, poslouchejte a vy Rovenio, poručte, aby začali. Rovenio, dovolím si vzít slovo, ač jsem tu jen hostem. Komedianti učenci, začněte.

ROVENIO: Lelio, řekněte jim, ať začnou, všechny dámy v maskách a všichni ostatní už sedí.

RONDELLO: Začněte, chlapci, bez začátku není konce. Jinak tu budeme do půlnoci.

PRVNÍ MASKA: No tak začněte už, jsme tu všichni. (*Začne hrát hudba.*) Pěkný houslový koncert.

ROVENIO: Dámy a pánové, rád se postarám, aby vše bylo tak, jak má být.

DRUHÁ MASKA: Děláš to dobře, děláš to dobře, Rovenio. Poslouchám, poslouchám a líbí se mi to, musím tě pochválit, to se ví, jsi kavalír.

PRVNÍ MASKA: Ticho, chlapci. Vidím Prolog: všimla jsem si, že ho hraje Roveniova dcera.

DRUHÁ MASKA: Hraje dobře, hraje dobře?

PRVNÍ MASKA: Výborně, aspoň co jsem slyšela o jejích minulých vystoupeních.

Třetí výstup

Předešlí, Mír

Prolog⁴⁴

MÍR: Hle panna se vám zjevila

šat zlatem bohatě zdobený, cudné lůno,
V kdekdo se myšlenka zrodila,
že z nebe sestoupila sama bohyně Juno.
Však nevidíte mě kolem dokola
kroužit zlatými křídly
ani malovaného páva
a hned ve vás budí nejistotu ta zpráva.
Pravici mám zdobenou odzdola
hezkou větvičkou olivovníku,
v levé ruce ostré kopí
jen málokdo nepochopí,
že já jsem bohyně míru v tom okamžiku.
Jsem to skutečně já
kdo vám během prologu
uprostřed falešného potěšení
ukáže opravdový mír.
Vždyť opravdový mír
má nekonečnou cenu,

44 zde začíná první komedie v podání učenců

a železné kopí ze všech sil
dělá čest tomu jménu.
Utište se nyní,
zde zavěsím svou trofej
na počest pravdy skutečný
nikoliv prapor válečný,
ale snítku s olivou, aby dle práva
byla k mé moci připsána věčná sláva.

PRVNÍ MASKA: Dobře, dobře, dobře.

DRUHÁ MASKA: Rovenio, máš zlatou dceru.

ROVENIO: Děkuji vám, dámy a pánové.

RONDELLO: Buďte zticha, sakra.

DRUHÁ MASKA: Ticho, ticho. Pánové a dámy, eh, eh, eh, přichází Graziano a Pantalone.

Všichni se sborově zasmějí a někteří zvolají: „skvělé“, „výborně“ a podobné výrazy.

Čtvrtý výstup

Graziano, Magnifico (Pantalone)

GRAZIANO: Nejmizernější pane Pantofolone.

MAGNIFICO: No řekněte mi, pane zahnojený Holinkone, jak to se mnou mluvíte? Nejste vy takhle náhodou doktor?

GRAZIANO: Ano, natruc knihám a doktorům.

MAGNIFICO: Teď mně řekněte, milé dítě, že šerpu nosíte leda tak, když vás bolí hlava. Kdo byl ten blbec doktor, ten pes, ten paroháč, co vám udělil doktorát?

GRAZIANO: Udělil jsem si ho sám, pane.

PRVNÍ MASKA: To je vtipné, ha ha ha!

Všichni se smějí a volají „vivat, vivat“.

MAGNIFICO: No tak mluvte, nebo tady s váma přijdu o rozum. Pomalu, ale jistě!

GRAZIANO: Jo, jo, to jsou ty zmatky.

MAGNIFICO: Nakonec vám ještě zahraju na housle za dvě zlatky.

GRAZIANO: Tralala, tralala, tam a zpátky.

MAGNIFICO: Teď taky ještě zpíváte? Počkejte, než si nasadím čepici.

GRAZIANO: Proč?

MAGNIFICO: Protože když zpívaj ropuchy, bude pršet.

RONDELLO: To bylo vtipný!

ZELANDRO: Ano, to tedy ano, ha ha!

MAGNIFICO: Pane doktore, rád bych věděl, co jste mi chtěl.

GRAZIANO: Teď už nic.

MAGNIFICO: Tak na shledanou.

GRAZIANO: Kam jdete?

MAGNIFICO: Když mě nechcete poslouchat, tak co s váma mám dělat? Co jste chtěl?

GRAZIANO: Dovolte mi, abych si odplivnul, abych se vysmrkal a oholil, abych se obléknul, udělal tři kroky dozadu a jeden a půl dopředu, abych šel snožmo, dal si levou ruku na žaludek a pravou v bok, podíval se nahoru, podíval se dolů, dal vám ránu a otevřel pusou. Řekněte mi, abych mluvil.

MAGNIFICO: Mluvte.

GRAZIANO: Ó, teď začnu.

MAGNIFICO: Aby tě kat spral, už žádný hádky, tralala tralala, tam a zpátky.

GRAZIANO: Ano pane. Nemáte náhodou dceru?

MAGNIFICO: Ano, pane, vy chlape, filuto šibalská.

GRAZIANO: A jak ji chcete naložit?

MAGNIFICO: Aby pořádně smrděla, od hlavy až k patě? Chtěl jste říct jak s ní chci naložit, jestli ji nechci provdat, vy šťavnatej pomeranči, já z vás nohou vymáčknu dušičku. Chci ji provdat.

GRAZIANO: Ruku na to.

MAGNIFICO: Ujednáno.

GRAZIANO: Kopyto, jelito, platí to, scilicet, nempe, id est, nimirum, neboli našel jsem manželku přímo pod nosem.

MAGNIFICO: Máte pravdu, ale ten nos jste musel strkat dost hluboko do zadku, že to smrdí až sem.

Všichni se smějí.

GRAZIANO: Pane Pánvičkone.

MAGNIFICO: Pane Omeletone, usmažený ze shnilých vajec smrduté slepice. Pantalón, jmenuju se Pantalón.

GRAZIANO: Pamatujete si to hezky.

MASKA: Výborné, výborné!

Všichni se opět smějí.

MAGNIFICO: Takže, kde jsme to skončili, říkáte, že jste našel manžela?

GRAZIANO: Ano pane, samce.

MAGNIFICO: S vaším ksichtem leda tak nějakýho kazišuka, co posuzuje manželství zpod peřiny.

GRAZIANO: To si pište.

MAGNIFICO: Prej to si pište, bože, bože, já umřu smíchy!

Všichni se opět smějí.

MAGNIFICO: A kdo je ten váš samec?

GRAZIANO: Á, eh!

MAGNIFICO: No, ehhhh!

GRAZIANO: Íííí!

MAGNIFICO: Óooo!

GRAZIANO: Uuuuu, uf! To byste chtěl vědět, co? Tak já vám to teda řeknu: Je to můj syn Narcis.

MAGNIFICO: Ruku na to.

GRAZIANO: Eh, tady je kopyto.

MAGNIFICO: Jaký kopyto, sakra, seš dobytek, nebo co?

GRAZIANO: To neznáš? Říká se „ab unguibus leo“, neboli podle nehtů poznáš lva. Proto jsem řekl „Tady je kopyto“, abych potvrdil tenhle výrok, touhle rukou jsem se totiž proslavil jako velký lev ve vědě.

MAGNIFICO: Teď, když jste mi podal kopyto a zjistil jsem, že jste největší zvíře ve vědě, král všech zvířat, tak jsem spokojený. Jdeme do Paláce⁴⁵ hodit...

GRAZIANO: Hodit?

MAGNIFICO: ...nejradši bych hodil bobek.

GRAZIANO: Hodit? No tak, pane Panettone, nenapínejte mě.

MAGNIFICO: Hodit to.

GRAZIANO: Hodit?

MAGNIFICO: Tak to sakra řekněte! Hodit?

GRAZIANO: Omámení.

MAGNIFICO: Jestli mě omámíte, tak nic nenahodíme. Chtěl jste říct hodit na papír oznámení, vy palice dubová, aby vám ji drvoštěp urazil.⁴⁶

GRAZIANO: Ano, pane, jdeme.

MAGNIFICO: Tak běžte, vaše výsosti.

GRAZIANO: Tak prosím, směle.

MAGNIFICO: No tak, já jdu.

GRAZIANO: Cede locum maiori: jdu já.

MAGNIFICO: Cs, to je bejk! Nejdřív chce, abych šel první, a pak mě odstrčí a jde první on. No hlavně, že je bohatý, to je jediný, na čem záleží.

ZELANDRO: Krásná scéna, jen co je pravda.

PRVNÍ MASKA: Ano, je to tak.

RONDELLO: Neviděl jsem nic horšího. Ha, kdo je to? Ha, Calandro, co děláš v těch hadrech? Sáhni mi na ruku.

ZELANDRO: Nech toho a vrať se na místo, tohle je divadlo.

RONDELLO: Co já vím o divadle?

ROVENIO: Nemá se přerušovat.

DRUHÁ MASKA: To je hovado! Sedni si, ticho!

Pátá scéna

Kapitán Medoro, Buratello

⁴⁵ Dóžecí palác v Benátkách.

⁴⁶ Nebo podobná nadávka. V originále mu přeje, aby mu kat hlavu uťal jako zelinář meloun.

BURATELLO (*se zavazadlem na ramenou*): Pane kapitáne Medoro, běžte kousek dopředu, jsem váš sluha Burattel a ne dopravní loď ze San Martina do Comacchia.⁴⁷ Už to zavazadlo na rameni neunesu. No tak mi pomozte sundat ho dolů.

MEDORO: Kdybych já, kapitán Medoro, statečný jako kapitán a krásný jako Medor, chtěl někomu podržet něco těžkého, tak bych pomohl Atlasovi, abychom si na střídačku odpočinuli. Ale takhle lehké věci bych se styděl dotknout.

BURATELLO: Prokletý den, kdy jsem odešel z Ferrary do Padovy. Lepší bejvalo jít do Comacchia, Mesuly a Codegoru, než se dostat do týhle léčky. Hned bych tam šel, jen abych odsud vyváznu.

MEDORO: Běž rádši támhle, táhni do hospody, já hned přijdu.

BURATELLO: Nechte mě na pokoji, jsem vyřízenej jako prase. Jestli maj úhoře a štiky, nechám vám je upéct. Nashle. (*Odejde.*)

MEDORO: Dnes nebudu jíst. Amore, vím dobře, že jsi schovaný za mraky s potěšením pozoroval toho, kdo v řetězech táhne vůz tvých triumfů lásky. Ty, který vězníš ve věčné hrůze všechny nejstatečnější muže. Ale k čemu je mi, že jsem si podrobil celý svět, když nade mnou zvítězí nahatý chlapeček. Žárlivosti, tys mě v bolestech učila, abych od milované utekl, a teď mi ukazuješ cestu zpátky za ní. Milenec nemůže žít daleko od milované, jako den nemůže být bez světla a noc bez tmy. (*Lidia v okně.*) Ale jestli se nepletu, tak támhle je krutá Lidia. Srdce mi nadskakuje v hrudi! Úplně cítím, jak ve mně štěká Kerberos, jak se proměňuju v Radamanta, jak mě chytá ďas a jak se čertím! Schovám se tady. (*Schová se.*)

Šestý výstup

Lidia, Medoro

LIDIA: Já ubohá Lidia, kapitán Medoro, tak lehkomyšlný nevěrník, jako těžkooděnc ve zbrani, mě nemiloval doopravdy, krutě mnou opovrhl a utekl.

⁴⁷ Malá města na pravém břehu Pádu jižně od Ferrary.

Když jsem si málem oči vyplakala a ústa uvzdychala, rozhodla jsem se, že už v životě neuvěřím žádnému muži a všechny je budu krutě nenávidět. Ale koho to vidím? Sním či blouzním? Není to náhodou Medoro?

MEDORO: Jsem to já, Medoro, med ve jménu, vystupování i v srdci.

LIDIA: To se pleteš, lháři, nezasloužíš si, abych s tebou promluvila jediné slovo, zavřu ti okno přímo před nosem. *(Zmizí.)*

MEDORO: Ó, kapitáne Medoro, kdybys neměl diamantové srdce, mohl by sis teď vzít život. Ó bože, proč jsi mi nedal srdce z masa, jako ostatním, abych si mohl v tak hlubokém zoufalství probodnout hrud'. Vnitřní hlas, plný soucitu s mým trápením, mi napovídá: „Tas zbraň, rozpárej si hrud' a proměň ostrým hrotem vlastní život ve smrt.“ Ano, ano, to chci udělat: zde je meč a zde hrud'. Ale prokletá příroda, jestli padnu na tento ostrý meč, ulomím hrot a zničím tuto vznešenou zbraň. Ó přírodo, proč nemám i já hrud' z masa? Copak tenhle meč, který propíchne kdejakou ocel, nedokáže probodnout mou hrud'? Ale ano, určitě dokáže, napíchnu se na něj. *(Dělá různé sebevražedné lazzi.)* Zvrácená přírodo, tato hrud' není ze železa, ale z diamantu a nic ji nedokáže probodnout, hrud', která ztupí železo, je oděvem nepřátel. Bůh ví, s jakou bolestí tě, meči můj, zasouvám zpátky do pochvy. A protože cítím, jak zoufalstvím, že nemůžu zemřít, slábnu a jelikož mi na světě zbývá ještě dost času pomstít se své kruté sokyni, jdu do hospody, abych se posílil červeným Bacchem a žlutou Ceres v tekuté formě. *(Odejde.)*

PRVNÍ MASKA: Opravdu moc vydařené dějství.

ZELANDRO: Ano, je to tak.

Všichni se smějí, když se objeví Narcis.

Sedmý výstup

Narcis, Lidia, Mantovan

NARCIS: Ubohý Narcisi, jen to řekni: Jako se Narcis zamiloval u studánky sám do sebe, když se kochal pohledem na svou hezkou tvář, tak se ty vinou vlastní

bolesti zrcadlíš ve studánce svých slz, nenávidíš se a nejsi to zkrátka ty. Ani nevíš, Mantovane, jak moc bych si přál opustit příčinu tolika neštěstí. Ale zažívám to, co se stává dětem, které se za nočního jasu z legrace schovávají před lunou a ta se jim zas a znovu objevuje nad hlavou.

MANTOVAN: Krucifix, pane Narcisi, přišel jsem snad z Mantovy, abych celý dny probulel kvůli snědenému krámu? Copak se tohle dá vydržet? Kdybych se tak moh vrátit do Mantovy, do stínu Hodinový a Cukrový věže! Víím, co bych udělal!

NARCIS: Amor ví, jak z lidí udělat nešťastníky, v Mantově i kdekoliv jinde. Vidíš, chtíč a slepota tě dostaly. Zaklepej na dveře tohoto domu, mám v úmyslu vrátit Lidii s opovržením a jednou provždy všechno, co mi kdy dala.

MANTOVAN: Nedělejte to. Je to andílek a měl byste jí odpustit.

NARCIS: Zaklepej, povídám, rukama, než tě já nohama nakopnu.

MANTOVAN: Slečno, pan Narcis vás volá. Vidíte, Narcis je tu, tu, tu...

LIDIA: Co se motáte kolem našeho domu, otravo?

MANTOVAN: No tak, srdíčko moje, můj živote, mějte trochu soucitu s chudákem panem Narcisem, paničko, jestli chcete, tak vám ubožák Mantovan zatancuje na rozveselení *Měla babka čtyři jabka a Šla Nanyňka do zelí*.

LIDIA: Nejsem zvědavá ani na tebe, ani na něj. Chytej, Narcisi, tady máš ty svoje narcisy, teď už suché, které jsi mi poslal jako připomínku tvého jména. Hele, jak je trhám, škubu a ničím. Chudáček Narcis, vyřízený a na ocet. Ten ale sešel! Jednou nohou je v hrobě!

NARCIS: Jestli tě tohle pohrdání mými věcmi baví, tak tady máš první kytici, kterou jsi mi z lásky poslala. Hele, dívej se, co s ní dělám.

LIDIA: Vezmi si taky tyhle svoje rukavičky, dívej se, jak je rukama i zubama trhám na kusy.

NARCIS: A ty si vezmi tenhle svůj cop, spletený se stužkami a zlatem, sleduj, jak na něj šlapu a plivu.

MANTOVAN: Nedělejte to, můj mladý pane, vždyť jí ublížíte, uvidíte.

LIDIA: Koukej, tady jsou všechny tvoje dopisy a hele, jak je koušu a trhám.

NARCIS: Já dělám to samý s tvými. Však jsem si je kvůli tomu přines.

LIDIA: Já taky.

MANTOVAN: Ukažte, můj mladý pane, dejte mi jich pár, ať vám pomůžu.

LIDIA: Jen trhej, já taky trhám.

MANTOVAN: Vypadá to tady, jako když jste vykradli pošty od Roverbelly až po Marcariu⁴⁸.

LIDIA: Hned jak skončím s trháním, zabouchnu ti před nosem okno a schovám se ti. *(Odejde.)*

MANTOVAN: Budem házet kameny na okno?

NARCIS: Ne, to nechci, džentlmen z dobré rodiny se nemůže chovat jako buran. Ach bože, cítím, jak umírám! Takový zápal, takový hněv! Už na sobě neudržím ani klobouk, plášť, meč, ani kabátec, ani punčochy. Všechno to ze sebe strhnu, rozervu a pošlapu. *(Svlékne se.)*

MANTOVAN: Pane Narcisi, vždyť jste na ulici. Utečte, utečte, jde sem váš pan otec.

Osmý výstup

Graziano, Narcis, Mantovan, Lidia, Magnifico, Medoro, Buratello, Gilenio a Tibrino

GRAZIANO: Narcisi, synáčku, co to má znamenat, všechny tyhle dopisy? A proč seš tak rozčilený, nahý a s punčochami na půl žerdi? Musíš na velkou, máš snad průjem, že sis obstaral takové zásoby papíru?

MANTOVAN: Sakra, to je průser.

NARCIS: Pane otče, rozhodl jsem se, že zůstanu panic, a tak jsem zničil všechny dopisy od milenek, co jsem našel.

GRAZIANO: Zrovna teď, když jsem se začal těšit na vnoučata, ses rozhodl, že zůstaneš panic? To jsem měl vědět dřív! Jak asi chceš zůstat panic, když jsem se rozhodl dát ti slečnu Lidii za ženu?

NARCIS: Pane otče, to není možné, nezlobte se na mě, ale nevěřím tomu.

⁴⁸ Nejsevernější a nejjihnější město panství Gonzagů.

MAGNIFICO: Je to tak, drahý synu, můžu ti to potvrdit, jak víš, jsem otcem své dcery, tedy Lidie.

NARCIS: Pane, to je velký problém, protože ona mě nemiluje.

LIDIA: To vy jste hulvát, že mě nemilujete, protože já jsem jen a jen vaše a z pouhé žárlivosti jsem udělala to, co jsem udělala.

NARCIS: Vy nemilujete jistého kapitána Medora?

LIDIA: K smrti ho nenávidím.

MAGNIFICO: Když je to tak, vezměte se za ruce, pojď sem, dej mi ji, takhle se mi to líbí.

MEDORO: Rozsekám, rozbiju, rozlámu, roztřískám, rozdrtím, zničím, zmařím a vyhladím celý tenhle rodinný klan.

MAGNIFICO: A já odmítám, zamítám, zavrhnu, zabráním, zamezím, potřu, stopnu a zastavím váš sňatek.

MEDORO: Narcisi, braň se.

NARCIS: Tady jsem.

MAGNIFICO: Stůjte.

GRAZIANO: No tak, synu, měj respekt před doktorem, kurva, nebo tě vezmu po hlavě touhle brašnou.

NARCIS: Zabiju tě.

MEDORO: Pohřbím tě.

BURATTELLO: No tak, no tak, pánové, stůjte, stůjte, pánové, to jsem já, Burattello, vidíte? Co to vyvádíte?

TIBRINO: Pánové, znáte nás dobře, jsme Tibrino a Gilenio, ozbrojeni, aby se Narcis a Medoro přestali hádat a začali se zajímat o slečnu Lidii.

GILENIO: Je to tak, jsem Gilenio a vyzývám všechny, aby nechali rivalitu v lásce a my si mohli v klidu počkat, jak se sama rozhodne naše krásná soudkyně, slečna Lidia.

GRAZIANO: Chci, aby ji dostal můj syn Narcis, jinak touhle brašnou na to tata zabiju kapitána Medora.

MAGNIFICO: Lázeňský mistr Gilenio a jeho kolega, lazebník Tibrino vás, milovníci, obvykle myjí a stříhají, ale mají pravdu, ať se moje dcera Lidia

rozhodne sama.

GRAZIANO: Kdo s tím nesouhlasí, je dvojnásobný paroháč. Co vy na to, páni konkurenti?

MEDORO: Souhlasím.

NARCIS: Já také souhlasím.

MAGNIFICO: Lidie, dcero moje, postav se mezi tyhle dva rivaly a pusť se do toho. Všechno je teď na tobě a my ostatní budeme zticha.

ZELANDRO: Opravdu moc krásná zápletka!

RONDELLO: Úplná skalická pletýnka, jen posypat mákem!

MASKA: Ticho, posloucháme, teď je to nejhezčí.

ROVENIO: No jistě.

LIDIA: Pánové rivalové, jestli je všechno na Lidii, tak já nechci ani jednoho, ani druhého...

PRVNÍ MASKA: Ha, ha, ha, tak to se povedlo!

DRUHÁ MASKA: Moc pěkné.

Všichni se smějí.

NARCIS: Pane Medoro, jdeme se bodnout.

LIDIA: ... A důvod je následující...

ZELANDRO: Výborně: nihil sine causa.⁴⁹

RONDELLO: Ticho, jestli to je možný.

LIDIA: ... Víte, pánové, nejmenuju se Lidia, ale Aurinda.

ROVENIO: Počkej, co to říkáš?

ZELANDRO: Ticho, Rovenio, to je divadlo.

ROVENIO: Ano, ano, máte pravdu, pokračuj.

LIDIA: Když jsem byla malá, milovala jsem Mirinda, asi osmiletého chlapce.

ROVENIO: Lidie, co to má znamenat?

LIDIA: Eh, pánové a dámy, tohle špatně skončí.

PRVNÍ MASKA: Milý Rovenio, laskavě se posaď a dovol, abychom si poslechli, jak to dopadne, začátek je tak napínavý.

ROVENIO: Tohle je předepsané v komedii, Lidie?

⁴⁹ Nic není bez příčiny.

LIDIA: Ano, otče.

ROVENIO: Pokračuj, už neřeknu ani slovo.

RONDELLO: Sakra, to je ale drzoun starej.

LIDIA: Tak moc jsem milovala toho chlapce. Byli jsme milenci, jako naši otcové byli nepřátelé. Můj otec se jmenoval Durante a otec toho chlapce Alidoro.

ZELANDRO: To je báječná komedie.

ROVENIO: Jsem jako na jehlách, pokračuj.

LIDIA: Bydleli jsme v Perugii a vinou dvou stařen, které usnuly na stráži, nás jedné letní noci našel Durante spolu v posteli. Vracel se rozzlobený z karbanu a protože mě uviděl se synem svého největšího nepřítele a podezříval nás hned z toho nejhoršího, přestože jsme ještě byly děti, vrhnul se na chudáka Mirinda a do krve ho zmlátil. Aby skryl následky svých činů, vyhodil ho ven na hnůj s vědomím, že je mrtvý. Když se to dozvěděl Alidoro, napadl té noci Duranta a zabil ho zato, co provedl jeho synovi Mirindovi. A protože stále miluju toho mrtvého chlapce, nemůžu a nechci jiného milence a manžela.

ROVENIO: S dovolením, panstvo, ale jsem tady doma. Drzá, arogantní dcero, takhle střežíš tajemství vlastního otce? Zabiju tě.

LIDIA: Já ubohá!

PRVNÍ MASKA: Zadrž, Rovenio, co chceš dělat? Zůstaň, kde jsi.

DRUHÁ MASKA: Chceš snad z veselé komedie udělat uplakanou tragédii? Ať pojde!

LELIO: Tohle je, pane, komedie s nejasným koncem.

ROVENIO: Neříkejte mně, že to je improvizovaná komedie s nejasným koncem, když ti Lidia vyzradila moje tajemství.

ZELANDRO: Jaké tajemství, drahý Rovenio?

RONDELLO: To je motanice, nikdy ze mě nebude učenec.

ROVENIO: Celý tenhle příběh je můj. Lidia se ve skutečnosti jmenuje Aurinda, já jsem Durante Ginebri a zabil jsem Mirinda, syna Alidora z Perugie.

DRUHÁ MASKA: To je případ, jen co je pravda, a kdyby tvoje dcera nic neřekla, byl by také báječný.

ZELANDRO: Počkejte chvíli, dámy a pánové. Vy jste Durante, který zabil Mirinda, Alidorova syna? Zrádce! Já jsem Alidoro.

ROVENIO: Ty jsi Alidoro? S tebou mám nevyřízené účty.

RONDELLO: To je ale bordel!

ROVENIO: Seš mrtvý muž.

PRVNÍ MASKA: Nechte toho.

DRUHÁ MASKA: Kdo si myslíte, že jste? Nechte toho.

LELIO: Pánové, odložte zbraně a poslouchajte mě. Budete spokojeni, protože je nepřípustné a proti pravidlům, aby komedie skončila špatně.

ROVENIO: Kdepak, bude to samý smutek a krev.

PRVNÍ MASKA: Pomalu, chlapci, nechtějte, abychom se do toho vložili my.

Nechte nejdřív mluvit Lelia, a pak se zabijte, vy hovada.

LIDIA: Ano, drahý pane otče.

ROVENIO: Ty neviňátko!

LELIO: Vzpomeňte si, jak vám vaše dcera, slečna Lidia, přinesla s touto větvičkou v ruce mír, kterého sama dosáhla.

ROVENIO: To je pravda.

ZELANDRO: Nevím, kde mi v tom zmatku hlava stojí.

LELIO: Teď už víte, proč jsem tu komedii nazval *Komedie s nejasným koncem*. Netušil jsem, jaký konec přinese toto odhalení, které chci, aby zůstalo jen teď a tady mezi námi. Moji drazí, dámy a pánové, jestli se mi podaří usmířit vás tak, jak sliboval Mír v prologu, nezaslouží si tahle komedie s nejasným koncem nekonečnou chválu?

ZELANDRO: Jistě, ale to je nemožné, protože jsem přišel o syna.

LELIO: Drahý otče Alidoro, já jsem Mirindo, hodní lidé mě zachránili a uzdravili, i když se říkalo, že mě sežrali vlci, kteří pobíhali po Perugii. Já jsem ten chlapec, váš syn, který neměl důvod vrátit se k urozeným příbuzným, když vás považoval za mrtvého a přišel o svou lásku. Jako poutník jsem chodil křížem krážem, byl páže, voják a před necelými dvěma měsíci jsem vstoupil do služby muže, který si říká Rovenio, poznal v Lidii Aurindu a stal se jejím milencem, neboť za ta léta naše láska jen zesílila. Rozhodl jsem se takto zakončit komedii, jako velké finále,

během kterého mi dojatý Durante umožní šťastné odhalení. Nechtěl jsem však nic ponechat náhodě, a proto jsem hru nazval *Komedie s nejasným koncem*. Netušil jsem však, že přitom najdu ztraceného otce Alidora, protože Štěstěna a šťastná náhoda byly na mé straně. Nepřátelství z mládí skryly šediny a vaši pravou identitu falešná jména, abyste se nyní usmířili a stali se z vás nečekaně drazí příbuzní. A jestli si vaši dceru, pane Durante, nezasloužím pro nic jiného, tak aspoň proto, že jsem vám ušetřil život tehdy, když jsem u vás jako nepřítel bydlel.

PRVNÍ MASKA: Tohle vřelé odhalení mně vehnalo slzy do očí. To se dneska dějí věci! Obejměte se, chlapci, nechci už víc tyto události probírat tady v domě, ale vyprávět je na náměstí Sv. Marka, na Rialtu, v Paláci a zakřičet je do každého kanálu v Benátkách.

ROVENIO: Srdce mám zauzlené, ztratil jsem řeč a nepřeji si nic jiného, než to, co chce moje nejdražší dcera. Už žádný Zelandro, ale Alidoro, podejte mi ruku, prosím vás o odpuštění za útok na vašeho syna, kterého jsme považovali za mrtvého. Je však živý a v manželském svazku s mou drahou dcerou nám prodlouží život a zachová na něj vzpomínky.

ZELANDRO: Objímám a líbám vás i svého nejdražšího syna a také ji, která se brzy stane nejen mou snachou, ale také drahou dcerou. Děti, vezměte se za ruce, ať žije Prolog Míru a zdařilá *Komedie s nejasným koncem*, která nám přinesla tak hezký a nečekaný konec.

DRUHÁ MASKA: Děti, místo obvyklého baletu na konci komedie zvolíme všichni pro radost: Ať žije mír.

Všichni volají „Ať žije mír“ a vejdou do sálu. Zde jsou opět komedianti a na místě, kde se hrála komedie, se pomocí provazů, které zvedají a spouštějí závěsy, zruší divadelní prostor.

Konec třetího dějství.

IV. DĚJSTVÍ

První výstup

Fulgenzio, Silvio, Fortunio, Adriano, Orazio, Flavio, Leandro, Lucio, Fabrizio, Fabio, Aurelio, Flaminio

FULGENZIO: Stejně jako k moři patří vlny a ke slunci jasné světlo, tak je noblesa zvláštní kvalitou panstva. A zvláště pokud jde o nejjasnější panstvo v Benátkách, hnízdě půvabu a útulku lásky.

FABRIZIO: Toto nejjasnější panstvo nás vskutku přijalo noblesně, moc hezky s námi mluvili a když zjistili, že jsme komedianti, rozveselili se tak, že z té jejich spokojenosti mám sám radost.

FORTUNIO: To je naprostá pravda: ten poskytl záštitu, ten palác na hraní komedií, ten vlastní pokoje na ubytování, zkrátka ten to a ten zas tohle.

ADRIANO: Já jsem slyšel mnoho vyprávět o noblese tohoto vznešeného panstva, ale protože jsem tu nikdy nebyl, nevěřil jsem tomu. Teď, když jsem tady věřím tomu víc, než sobě samému.

LUCIO: Pánům se líbily naše bohatě zdobené kostýmy a všechny doplňky, jen je mrzelo, že mezi námi nejsou žádné ženy.

FABRIZIO: To je nám jistě ke škodě, ale jsme ve městě, kde je přirozené s každým promluvit, a tak třeba narazíme na nějaké vhodné řešení.

LEANDRO: Tady je seznam jmen urozených pánů, kteří si přejí komedii a je jich už pět. Pan Tribulo Menoli v Kozaté ulici, pan Momolo Grizzoli v Nakládačkové ulici, pan Crocolo Fisoli v Marinádové ulici, pan Tremolo Frigidi na Náměstí nevinnosti a pan Torbido Gattoli na Náměstí karbanu. Až dosud to šlo dobře.⁵⁰

FLAVIO: Pane Fabio, vy jste náš loďmistr, na vás záleží, jestli zakotvíme v přístavu, nebo se potopíme. Ale řekněte nám, proboha, vysvětlete nám ten váš podivný smutek, který když vás přepadne, tak jste úplně mimo sebe. Už několikrát jsme se vás chtěli zeptat na jeho příčinu a cítili, jak s tím vaším

⁵⁰ Pokud bychom chtěli překládat jména, která jsou významotvorná a komická, mohlo by to vypadat takto: Pa Starůstka v Kozaté ulici, pan Momolo Grizzoli v Nakládačkové ulici, pan Šafrán Volavka v Marinádové ulici, pan Třasořitka Frigidní na Náměstí nevinnosti a pan Kocour Levota na Náměstí karbanu.

trápením vnitřně zápasíte. Ale nechtěli jsme se vás dotknout. Zůstali jsme však duchaplní a modlili se za vás.

FABIO: Páni komedianti, abych vám dokázal, že nejsem mimo sebe jen tak bezdůvodně, poslouchejte, co vám řeknu, abych uspokojil všechny, kteří kvůli mému neštěstí tak nešťastně žili.

LUCIO: To je od vás velmi laskavé. S nedočkavostí jsme připraveni vyslechnout si to, co zaživa mučilo srdce našeho nejdražšího pana Fabia.

FABIO: Jsem urozený Říman, jenž se vinou zvláštních náhod, které se přihodily mým rodičům, ocitl po jejich smrti v takové chudobě, že se mi zdálo, jakoby se mi Fortuna vysmívala, když mě obdařila urozeným jménem. V té době způsobil Amor, který mě chtěl připravit o své poklady, jako mě Fortuna připravila o bohatství, že jsem se zamiloval do krásné mladé urozené dívky, která překypovala jak bohatstvím a vznešeností, tak i ctností a krásou. Ta mladá dvořanka opětovala mou lásku a dokonce přísahala, že to jsou první plameny lásky, které ji v hrudi Amor pochodněmi zažehl. V té době si také její přísná a nesnesitelná matka všimla našeho milostného dobrodružství a po služebnictvu mi vzkázala, že mě roztrhne jak hada, jestli okamžitě neodjedu z Říma. Když jsem uslyšel, že mě chce zabít, dostal jsem strach a protože jsem byl mladý zajíček bez podpory a rady, uposlechl jsem. Posuďte sami, kdo jste milenci: místo abych odjel, dal jsem se dohromady se spoustou podivných lidí, ale nakonec jsem se přece rozhodl odejít, ač mi strach a slzy podráždily nohy. Odešel jsem a jako zamilovaný poutník se šest měsíců potuloval, daleko od své milé. Když už jsem byl úplně zoufalý a přál si potkat smrt, vrátil jsem se do Říma: města zázraků a mých bolestí. V převleku vinaře jsem se vplížil do domu mé lásky, ale místo abych ji našel a očima utěšil své srdce, zjistil jsem, já nešťastník, že vinou tvrdého chování kruté matky utekla z domu.

ORAZIO: Chudáku.

FABIO: Jelikož má bezduchá duše následkem jejího útěku sama neutekla a neodtrhla se od svého fyzického pouta, je k tělu připoutaná už navždy. Jak jsem tenkrát toužil mít oči rysa a Daidalova křídla, abych ji našel. Nakonec jsem odešel z Říma, hledal ji ve všech koutech světa, ale nikde ji nenašel. Peněz

ubývalo a rostla touha a plamen v srdci přebil slzy v očích. Zcela ponechán trpkému osudu jsem si v tom uplakaném moři všimnul polorozpadlé bárky a v ní našel vás, pravé Kastóry a Polydeukésy⁵¹, a vy jste mě s rozzářenou tváří vlídně a zdvořile pozvali mě sebe. A tak jsem šel a provozoval s vámi komedie a byl vám prospěšný, protože jsem zužitkoval mnohaleté studium na školách a zkušenosti z akademií, kde jsem často hrál. A tím končí můj příběh nešťastného milence. A tak jsem smutný, a netrapte se kvůli tomu, protože příčina mé ztráty je tak vznešená, že když nepláču, nejsem hoden mít oči a když nenaříkám, nejsem hoden mít jazyk. Ale slibuji vám, že překonám sám sebe a svou bolest po čas, který strávíme v Benátkách a sice proto, že mi moc záleží na tom, abyste mým prostřednictvím získali slávu a bohatství.

ORAZIO: Díky bohu, že jsme konečně pochopili příčinu vašich a našich strastí. Každý z nás milenců je respektuje, protože jako každá řeka pochází z pramene, tak i každá bolest z lásky. A jelikož není řeky bez pramene, nemůže být ani lásky bez bolesti.

LEANDRO: Nevěšte hlavu, pane Fabio, každé potěšení se nasytí a každé trápení skončí.

Druhý výstup

Calandro, Filino a všichni předchozí ze čtvrtého dějství.

CALANDRA: Musím vám říct, Filino,⁵² že jste v divadle předl úžasně jemnou nit, s tou rolí Narcise to ještě dotáhnete daleko, až na velkého učeného herce.

FILINO: A vám se, Calandro, ve sladkém projevu nevyrovná žádný osamělý vrabec, žádná pěnice, ani slavík? Ale kdo jsou tyhle lidi, šaty mají zdobený zlatem a na hlavě pera? Jsou to všichni nóbl páni? A kde mají sluhy?

⁵¹ Kastór a Polydeukés byli v řecké mytologii nerozlučitelní bratři, kteří symbolizují pevné přátelství.

⁵² *Filo* (it.) = nit.

CALANDRA: Musí si sloužit navzájem a vzhledem ke zvyšujícím se výdajům na služebnictvo investují radši do sebe a na sebe. Jsou to zkrátka sluhové, co pumpli své pány.

FILINO: Možná to je banda četníků, z Pavie nebo Cremony, ti se v podobných uniformách prve procházeli po náměstích.

CALANDRA: Vždycky, když chodí četníci takhle bohatě vyparáděný, je justice chudá a nahatá.

FABIO: Obdivně si nás prohlíží, nechte to na mě. Urození pánové, vy jste tiskaři?

CALANDRA: A proč jako, pane? Chcete si nechat vytisknout nějaké oznámení?

FABIO: Ne oznámení, ale prapory.

CALANDRA: Vy jste vlajkonoši?

FABIO: Vlajkonoši ctností – bílými vlajkami s nápisy svoláváme na náměstích a nárožích různé lidi, kteří si je prohlíží a obdivují.

CALANDRA: Kamaráde, já mu nerozumím.

FILINO: Nech teď chvíli mluvit mě. S kým si myslíte, že to mluvíte tímhle vlajkonošským žargonem? Upozorňuju vás, že takhle se nemluví. Jaký bílý vlajky s černým potiskem na náměstích a nárožích? Jaký shromáždění lidí?

CALANDRA: Ne tak zhurta.

FABIO: Co je to za voly? To se pěkně pobavíme.

FILINO: Víím moc dobře, že tím bílým praporem se myslí tribuna nebo špalek, na kterou když jeden z vás vyleze celý v černým,⁵³ seběhne se moře lidí a dívá se, jak padají hlavy.

FABIO: S useknutými hlavami si dokážeme poradit.

CALANDRA: Neříkal jsem ti to? Je to banda žoldáků.

FABIO: Ubožáci, nechali byste se utáhnout na vařený nudli, kdybych na vás vyzkoušel pár nazkoušených scén. Bílé vlajky s černě tištěnými nápisy jsou divadelní cedule, které je možné vidět ve městech, a když se čtou na náměstích a nárožích, tak přitáhnou pozornost velkého davu lidí. Jsme vlajkonoši ctností, protože když tyto nápisy nosíme po městě, zveme spoustu lidí, aby se na ně

53 Kat.

přišli podívat. Obstaráváme mrtvé a dokážeme si poradit s useknutými hlavami, protože v tragédiích se tyhle věci očekávají, zkrátka jsme komedianti.

FILINO: Komedianti?

CALANDRA: Ó, páni komedianti, buďte požehnaní na vašich prknech, mluvím o vašich divadlech. My jsme učenci.

ORAZIO: Učenci?

FILINO: Učenci nejučencovatější, protože my dva jsme ti nejmistrnější a nejzábavnější.

CALANDRA: Dokonce jsme právě dohráli představení, které se jmenuje *Komedie s nejasným koncem*, a byli jsme tak výborný a učený, že nám není rovno, že jsme dvacet let trvající nepřítelství usmířili a spřiznili. A naše akademie se jmenuje Nejistá naděje, kvůli nejistotě, nad kterou si šéf zoufal, přičemž pevně doufal, že všechno nakonec dobře dopadne.

FILINO: Páni komedianti, jestli dobře ovládáte svoje řemeslo, my páni učenci vám pomůžeme dobře si vydělat. Ale pokud nejste vynikající, tak za náma s žádnou komedií ani nechodte, protože my páni učenci nemáme rádi nic, co není hodné akademie nebo učenců nejučencovatějších.

FABIO: Já jsem také učenec a jmenuju se Sklíčený.

CALANDRA: A já Mrtvý hlady.

FILINO: A já žízní. A moje číslo je prázdná láhev s mottem: „Umírám žízní, počkejte, počkejte“. Pojd'te ven! Pojd'te ven! Pane Rovenio, pane Zelandro, ven! Ven učenci, komedianti, sine numero!⁵⁴ (*Buší na dveře.*)

Třetí výstup

Rovenio, Filino, Calandra a všichni z druhého výstupu

ROVENIO: Kdo to klepe, kdo je to? Tolik lidí! Calandro, co je to za lidi, tak pěkně vystrojené, tak slušně vychované?

FILINO: To jsou komedianti, pane.

⁵⁴ *Sine numero* (it.) = nesčetně, mnoho.

ROVENIO: Komedianti?

CALANDRA: Nejkomediovatější.

ROVENIO: Zhalte se, pánové. Jako představitelé ctností musíte vždy, když hovoříte s kavalíry, princí, králi a císaři být oblečeni také jako vladaři a chovat se jako císaři.

CALANDRA: He, pánové, vždyť to jsou normální kostýmy! Ale protože je máte rád, tak je vychvalujete.

ROVENIO: Pánové, vy jste komedianti?

FABIO: Ano, pane.

CALANDRA: A my jsme učenci a já hraju Kapitána Medora.

FILINO: A já jsem milovník Narcis.

ROVENIO: Páni učenci, rád bych něco řekl.

CALANDRA: Ale pane, komedianti a učenci jsou zrozeni k tomu, aby spolu mluvili, tak vy mlčte a nechte mluvit nás.

ROVENIO: Ha, ha, ha, páni komedianti, tohle je můj sluha.

CALANDRA: Ano, to je pravda, ale při těch komediích jsem si tak zvyknul hrát pána, že bych teď nejradši toho svýho vyhnal.

FABIO: To je povedené, tenhle Plautus by potřeboval přísolit.

CALANDRA: A Terenc připepřit.

FILINO: A Menandros by potřeboval artyčok, aby si ho olizoval a pěkně mu vyhládlo.

ROVENIO: No tak mlčte, pánové. Čtu vám ve tvářích, že hrajete kvalitní divadlo, a proto vás chci bez dalšího otálení požádat, abyste se tajně přesunuli do mého paláce, kde při příležitosti míru a svatby netoužíme po ničem jiném, než abyste vy, profesionálové, zahráli komedii. Kde jste ubytováni?

FABIO: V hostinci U Klobouku.

ROVENIO: Máte ženy?

FABIO: Ne, pane, jeden mladík hraje ženské role.

ROVENIO: Štěstěna je na vaší straně: bydlí tu u mě jedna žena, jmenuje se Arminia, která je v tomto umění velice zkušená.

CALANDRA: Mezi námi učenci.

ROVENIO: Improvizuje tak dobře, že budete překvapeni. Můžu vám ji slíbit.

FABIO: To bude moc hodná.

ORAZIO: Jistě, pane Fabio, bude se nám skvěle hodit.

ROVENIO: Jděte za hostinským od Klobouku, je to můj kamarád, a připravte si kostýmy. Pak vás dva převezu ve dvou gondolách ke svému domu, je to tenhle, co vidíte.

FABIO: Pane, jsme připraveni. Zavelte a my na váš rozkaz vyrazíme.

ROVENIO: Pojdte za mnou, chlapci, a žádné ciráty. Pane Fabio, pojdte se mnou, páni komedianti, pojdte také všichni za námi.

CALANDRA: A učenci?

FILINO: Jen běžte vy, páni komedianti.

ADRIANO: Eh, nejdřív páni učenci.

CALANDRA: Eh, nejdřív páni komedianti.

FILINO: No tak, všichni najednou. Šup, šup, šup, hezky jeden za druhým.

Filino všechny shromáždí a ranami nažene dovnitř.

Čtvrtý výstup

Arminia, Solinga, Lelio

ARMINIA: Ha, zrádkyně!

LELIO: Stůj, stůj.

SOLINGA: Pomoc, Lelio.

LELIO: Nebojte se.

ARMINIA: Lelio, nechte mě, ať zabiju tu, která mi sebrala milence a manžela.

LELIO: Jakého milence, jakého manžela?

ARMINIA: Lelio, však víte, jak jsem vám říkala, že tohle je dýka, kterou mi otec vrazil do prsou a že jsem si ji nechala, abych ji zarazila do srdce nepřítelky a rivalky, jestli je někdy najdu.

LELIO: To je pravda, ale jakou vinou na tom nese tahle nevinná dívka?

ARMINIA: Spíš vinná, než nevinná. Když skončila komedie, která jiným přinesla

radost a mně jediné trápení, tak se ona vyžívala v tom, jak ji Rovenio a Zelandro vychvalovali, vypadalo to jako kdyby stála nohama na zemi a hlavu měla v oblacích. Když si toho všiml Rovenio, také on zasažen do srdce, požádal ji oficiálně o ruku. Nato ona s falešným úsměvem naznačila, že je připravena odevzdat se jeho chtíči a že si nepřeje žádné odklady. Chtěla jsem tu její rozproušenou krev, která jí zbarvila tvář, touto dýkou vypustit z žil. Ale ovládla jsem se a počkala si na ni u průchodu, až bude sama. Jenže není sama a vy jste mi zabránil, abych ji napadla, a proto když zůstala nedotknutá, nutíte mě, abych dýku obrátila proti sobě.

LELIO: Paní Solingo, odpusťte tento přehnaný milostný záchvat, za který si ubohá Arminia jistě zaslouží odpuštění, protože je nevinná. Nemohu teď celou záležitost vysvětlit, snad ale postačí, když řeknu, že mého tchána a pána Rovenia dostane za muže pouze a jenom Arminia, nikoliv Solinga.

SOLINGA: Lelio, tedy vlastně pane Mirindo, jsem si jistá, že kdyby Arminia věděla o mé niterné bolesti, neudělala by to, co udělala, i když by byla zaslepena přehnanou vášní. Nejsem o nic méně zamilovaná, jako vy a jestli si vy nemůžete vzít nikoho jiného, než Duranta z Friuli, pak já si nemůžu vzít nikoho jiného, než Partenia z Říma, který mě opustil a vzal mi srdce a duši. A když lichoťím vašemu milenci, tak je to jen proto, že toho pro mě tolik udělal a já nevím, jak jinak mu poděkovat. Jediné, co mi zbylo jsou gesta, protože jsem z urozené rodiny a neumím být nevděčná.

LELIO: Obejměte se, ať už ani jednu vznešenou hrud' nehlodá odporný červ kruté žárlivosti. Věř, Arminie, že Solinga by si raději vzala život, než tvého milence.

SOLINGA: Ano, drahá Arminie, pojd'te, ať vás obejmou a políbím.

Pátý výstup

Calandra, Filino, Arminia, Lelio, Solinga

CALANDRA: Hurá, hurá!

FILINO: Hurá, hurá!

LELIO: Co je to?

FILINO: Hurá!

LELIO: Řekni to ty, Calandro.

CALANDRA: Hurá!

LELIO: Tady je to jak v blázinci, zpívají tra la la la la, a když se člověk zeptá, co to znamená, tak odpoví, že improvizovaný zpěv.

CALANDRA: Tohle je promyšlená věc, žádná improvizace, ale je to tajný.

FILINO: Jo, jo, je to tak.

CALANDRA: Je to jen mezi komedianty a učenci, tak ani muk.

LELIO: Kdo jsou tihle učenci?

CALANDRA: Vy nevíte? Alfesimoro, Ricciardo, Rubenio, Terbuono, Gilenio a Tibrino.

FILINO: A komedianti: Fulgenzio, Silvio, Fortunio, Adriano, Orazio, Fabio, Leandro, Lucio, Flaminio, Cinzio, Flavio, Ortensio, Aurelio, Fabrizio, ale je to tajný.

LELIO: Ha, to se povedlo!

FILINO: Za chvíli budou hrát komedii.

CALANDRA: Ticho, ještě mu vykecáš, že v Roveniově domě.

FILINO: To spíš vykecáš ty, než já, a že už jsou na cestě v gondole. Ty kecko, jestli něco řekneš...

CALANDRA: Když mi pan Rovenio svěří tajemství, ví moc dobře, že nic neřeknu. Ale byla chyba, když ti řekl, že si objednal komedianty, co bydlí U Klobouku, aby mu po večeři při světle loučí zahráli komedii, protože ty všechno vykecáš. Zeptejte se mě, pane Lelio, a uvidíte, jestli něco prozradím.

Šestý výstup

Rovenio, Filino, Calandra, Arminia, Lelio, Solinga

ROVENIO: Dobře jste mi, pánové, posloužili, když jste tak pěkně mlčeli.

CALANDRA: Mlčeli jsme jako hrob.

ROVENIO: Dámy, že nevíte, že chci, aby komedianti tajně zahráli, nebo lépe řečeno zaimprovizovali komedii, že ne? A víte, proč to nevíte? Protože jsem řekl Calandrovi, aby nic neprozradil, ale on tak dobře zpíval, že jste všechno pochopili. Nicméně je to pravda a všechno je to pro vás, drahý zeti a synu a pro vás, má drahá Solingu, neboť vás mám ze srdce rád.

ARMINIA: To jsou muka, co musím snášet!

ROVENIO: Arminie, chci, abyste v mém domě hrála jednu malou, ale nádhernou roli.

LELIO: Ano, s laskavým svolením, a já bych chtěl zkusit takovou legraci, bude to nevyslovitelně zábavné, už jsem o tom s komedianty mluvil.

ROVENIO: Ano, drahý Lelio. Pojdme nyní dovnitř, komedianti už jistě večeří. Jakmile se nají, poslechneme si komedii v provedení nejlepších z nejlepších. Arminie, vezměte za ruku Solingu.

ARMINIA: Tady je.

ROVENIO: Můj zeti, dejte mi i vy vaši pravici a jdeme.

LELIO: Tady, pane.

CALANDRA: A my se vezměme za obě ruce, učenci se spoustou nápadů, a za zpěvu a poskoků vejďeme do domu.

FILINO: Přesně tak:

Když je galantní, zpívá la la la,
Každý komediant odmala.

Konec čtvrtého dějství

V. DĚJSTVÍ

První výstup

Rovenio, Zelandro, Solinga, Filino, Calandra, Lidia, Lelio, Rondello, Alfesimoro, Ricciardo, Rubenio, Terbuono, Gilenio, Tibrino, První a Druhé masky

ROVENIO: Stoličky, stoličky, šup, Rondello, Filino, Calandro, šup šup a řekněte těm komediantům, aby začali. Můj drahý Alidore, můj drahý synu a zeti Mirindo, má drahá Aurindo! Dámy a pánové, čeká nás neobyčejná zábava. Uslyšíme nejen tyto slavné komedianty, ale také Arminii, která, jak uvidíte, vás výborně pobaví.

CALANDRA, RONDELLO, FILINO: *(nesou židle)* Tady je tisíc stoliček a jdeme pro další. *(Odejdou.)*

ZELANDRO: Páni učenci, vaše komedie byla na mou duši výborně zahraná. A to nemluvím o vtipné zápletce mého syna, pomocí které tak obratně spojil zlatým řetězem nepřátelská srdce. Těžko se jí kdy ve znamenitosti nějaká jiná vyrovná.

LELIO: To stačí, pane otče, nejdříve si ji musíme vyslechnout a pak teprve můžeme dělat závěry.

ZELANDRO: Máte v tom prsty, vy a váš talent, milovaný můj synu.

LELIO: To se pozná na konci, drahý otče.

ZELANDRO: Bude to bez pochyby pěkný kousek. Rychle pánové a dámy, posadte se, nejprve vy, paní Aurindo, vedle vašeho Mirinda a hezky se dívejte na milostný příběh.

CALANDRA, RONDELLO, FILINO: *(nesou židle)* Tady jsou poslední stoličky. Komedianti jsou připraveni. To je dřina, z učenců nosiči!

ROVENIO: Jsou připraveni, začněte, páni komedianti, začněte, začněte.

CALANDRA: A pořádně, jsme tu samí učenci, abyste věděli.

RONDELLO: Začněte, začněte.

Ozve se hudba a zpěv.

ZELANDRO: Krásná hudba! Zpívají osmihlasně.

ROVENIO: To je pravda. Poslouchejte také ty housle, violy a žestě.⁵⁵ Sladká melodie! Líbí se vám to, drazí snoubenci?

LIDIA: Ano, pane.

RONDELLO: Nevěstě se žestě líbí, ale ženichovi ne. Je potřeba si na ten koncert nejdřív trochu zvyknout. *(Otevře se opona.)*

⁵⁵ Cornetto v originále je zřejmě historický hudební nástroj cink, kombinace dřevěného a žestového dechového nástroje.

LELIO: Táhle je Prolog, který se objevil na zvuk trubek, když se otevřela opona.

Druhý výstup

Prolog⁵⁶, Manželství

Manželství: Podívejte, krásné ženy mé,

teď mám být čerstvé a v rozkvětu,
vždyť jsem v nejlepších letech,
místo toho mám síť plné chomoutů
a pout a jsem ztrápené.

Není to proto, že pastýři Argovi,
když jalovice naháněl,
ten těžký chomout připomněl,
že jsem odhodlaný zloděj stád.

Tento zlatý prsten,
jablko, chomout a opratě
a u nohou zmije,
vždyť do očí bije,
že jsem manželství.

Toto těžké jho,
ach jaká bolest a mdlo,
představou druhých jsem nesmírnou.

Tato krutá pouta
jsou manžela ztracená svoboda
ať bezelstný je, či mazaný.

A tento prsten zlatý
a kdouloň vonící,
první je věrnosti poklad svatý,
druhý potomky značící.

Tato zmije ukrutná,

56 Začíná druhá komedie v komedii.

kteřá mi pod nohou malátně chřadne,
nahá to ŧelma soucitná,
zálety vaŧeho muŧe mapuje
a smrt mu za ně daruje.
To vy namísto manŧela,
jaká to čest o ŧivot se připravit,
vděčné smrti se musíte vystavit.
Kolik podlých muŧů a bláznů
zabilo svoje ŧeny,
co pro hanbu nebyly ctěny?
Umělo bych klidně
dát se na vraŧdění
a pomŧtít jiných smrtelné trýznění.
Dnes vŧak v divadle
dost trýzně a krve uvidíme
a proto se schovám v propadle
před zraky smrtelníků
a toho krutého hada pověsíme
tady nahoru,
aby poŧíral srdce manŧela
a nenáviŧt z lásky tak zmizela,
ŧe na vlastní smrt bude přísahat,
svou drahou a věrnou choť navŧdy milovat.

PRVNÍ MASKA: To byl na mou věru moc pěkný prolog.

DRUHÁ MASKA: Určítě to jsou zkuŧení herci.

ZELANDRO: Máme se na co těŧit.

RONDELLO: Takovýhle přede hry dělaj taky bejci, když maj chomout na krku.

CALANDRA: Hlupáku, kdybys byl učenec, tak bys tohle neřek.

ROVENI: Ticho, rozsvěcí se na scéně.

Třetí výstup

Pedant, Ceccobimbi

PEDANT: Ego video, dnes jsem vás viděl, ó Ceccobambulis, skvělý muži, a ve vašich jiskřivých očích video vaše srdce, e postea...

RONDELLO: Říká, že jde na poštu.

PEDANT: ...a postea, že tvé jméno je Ceccobambulis, vir decoratus.

CALANDRA: Jo, asi chytil nějaký dekorační virus.

PEDANT: Víím, že jsi vážený člověk homo laborioso schopný vypořádat se s jakoukoli situací a svobodný, a proto se na tebe poníženě obracím s prosbou copulare filiam meam, zda by sis nevzal za ženu mou dceru.

RONDELLO: Jak to sakra mluví?

ROVENIO: Ticho, ticho.

PEDANT: ...snažně tě tedy prosím těmito komfortantními slovy...

CALANDRA: Cože? Komfortantními!

PEDANT: ...abys mi zůstal zavázán ...

RONDELLO: Zamazán? Dej si klídek.

PEDANT: ...abys mě nikdy neopustil. Má dcera je milá, má smyslnou hrud', něžné, veselé a třpytivé oči a růžové tvářičky.

RONDELLO: Nerozumím mu, lumpovi, ani slovo.

PEDANT: Nemá ani jedinou část těla vylepšovanou, ale je od přírody perfetta cum exquisita politione propracovaná. Nic nemá deformato, nýbrž je symetrická a půvabná, capilli flavi blond vlasy...

CALANDRA: Pane Flavio, volá vás.

ROVENIO: Tak buď už ticho.

PEDANT: ...complicate do copů provázky...

RONDELLO: Komplikovaný to je teda dost.

PEDANT: ...nebo nextrulí...

RONDELLO: Co to sakra je?

PEDANT: ...hedvábnými stužkami, celá voňavá a parfumatá. Ego víím dobře, že jakmile byste mou dceru spatřil, zůstal byste infectus jako bleskem zasažen ...

CALANDRA: S infekcí běž do lazaretu.

PEDANT: ...a tak rozpálen de facto, že byste zvolal: „Ach já nešťastný, ergo tua bude dcera mea!“

CECCOBIMBI: Pane Pedante, jmenuju se Ceccobimbi a jsem z Florencie.

PEDANT: No ano, jmenuješ se Ceccobimbias v dialektu. Rozumím optime intelligo, ale nemluvím dobře.

CECCOBIMBI: A jakmile jsem ji spatřil, byl jsem její krásou oslepen.

RONDELLO: Tohle už je jiný kafe.

PEDANT: Sive popletus... intelligo, intelligo.

CECCOBIMBI: Nic mi není milejší. Víím, že jste chudý a já sám na tom nejsem nejlíp, ale dal jsem dohromady pár věcí a vydělal nějaké drobné, které vaší dceři přijdou vhod. Vííte, vdov bych mohl mít víc než dost, ale já nechci zbytky po druhých.

PEDANT: Tibi non delectat aquarium lacus, ale jen malá ochutnávka.

CALANDRA: Leda tak z nosu.

CECCOBIMBI: Budu ji držet pod ochrannými křídly jako kvočna.

PEDANT: Sub alas, sub alas.

CECCOBIMBI: Pane Pedante, začíná se stmívat. Nejlepší bude, když si ji rovnou vezmu, ať to pak není moc narychlo.

PEDANT: Latine incaute... dobře dobře.

RONDELLO: Špatně špatně, týhle latině rozumím taky.

CECCOBIMBI: Ještě je toho tolik, co nevím. Zaklepejte, zatlučte na dveře vašeho domu, vezmu si ji hned, jak jsem řekl, a nepřeji si nic, než vše provést v klidu a pohodě.

PEDANT: Sive ociose.

CECCOBIMBI: Chci se nechat chytit do smyček lásky.

PEDANT: Scilicet illaqueare et zůstat chycený.

CECCOBIMBI: No tak, zaklepte, nebo to nikdy neskončíme.

PEDANT: Ego pulso.

CECCOBIMBI: Neměřte si puls, ale bušte pěstmi, kopejte a volejte.

PEDANT: Dico sic.

CECCOBIMBI: Tak už to neprotahuj.

PEDANT: Ty nerozumíš linguam latinam.

RONDELLO: To ani já, kámo.

PEDANT: Dceruško moje, pojd' ven, z domu! Ego sum tvůj pater, pojd', posviť mi na cestu, zapal svícen, pochodeň, světlo v lucerně.

RONDELLO: A jeho dcera mu rozumí? To musí být úžasná žena.

Čtvrtý výstup

Tartaglia se svícnem v ruce, Arminia, Pedant, Ceccobimbi

TARTAGLIA (*koktá*): Můj, pa... pa... pa...

CALANDRA: Asi má hlad, nebo co?

TARTAGLIA: Můj pane, už už, tvoje dce... dce... dce... dce...

RONDELLO: Říká, že mu ulítla moucha ce-ce.

TARTAGLIA: Tvoje dce... dceruška bude do... do... do...

PRVNÍ MASKA: Tak už se sakra vymáčkni.

RONDELLO: Má být provdaná, ale má do... do... dost času, aby jí tu novinu sdělil.

PEDANT: No tak to neprotahuj a řekni to.

RONDELLO: No jen si to poslechni.

TARTAGLIA: Tvoje dce... dce... dcera, hned bude dole, pa... pa... pa...

RONDELLO: Pápá, nazdar, táhni už.

TARTAGLIA: Bude do... dole, pa... pa... pane můj, nato... ta... ta...

RONDELLO: Hraje si na důležitýho a neumí mluvit.

TARTAGLIA: Tata...

RONDELLO: Můj ty kníže, řekni to.

TARTAGLIA: Ano pane, tady ji máte.

ARMINIA: Drahý pane otče, takhle pozdě jdete domů?

CECCOBIMBI: Ó, moje krásná kočička!

RONDELLO: Copak to je nějaká micka domácí?

ARMINIA: Odpusťte mi, že mi tak dlouho trvalo, než jsem za vámi poslala Tartagliu se svícem.

PEDANT: Optime fetišisti, skvěle jsi to provedla.

TARTAGLIA: O... o... o... o... o...

CALANDRA: Uf, tomu to trvá.

TARTAGLIA: Optime fe... fe... fe...

RONDELLO: Ty seš ale fenomén.

TARTAGLIA: Fe... fe...

RONDELLO: Fešák, jen co je pravda.

TARTAGLIA: Fe... feci.

PRVNÍ MASKA: Nechce mluvit hovorově, ale latinsky.

ARMINIA: Kdo je ten muž, pane otče?

PEDANT: Ten muž, na kterého ukazuješ, ille est ten, který se na tvou krásnou hrud'...

RONDELLO: No nevím, jestli je panensky čistá!

PEDANT: ...jako manžel přitiskne. Seš tak vzrušená a překvapená, quid est hoc?

RONDELLO: Ten jí dává co proto.

PEDANT: Je to tak jednoduché. No tak, odpověz láskyplnými sladkými slůvky a svou mysl připrav na svatbu a manželskou láskou zajisti, že nebudeme navždy chudí. Není času na zbyt.

RONDELLO: Do toho, Ceccobimbi, ber, dokud dává.

CECCOBIMBI: Slečno Arminie, předně se nezlobte na potvoru Štěstěnu, chlupatou a skalpovanou, zavinila, že je váš otec na mizině. Protože zato, co vám ta nána sprostá sebrala, vám příroda štědře nadělila. Chcete zlato? Rozpusťte si vlasy. Chcete safíry? Otevřete oči. Chcete perly a korály? Usmějte se trošku. Chcete alabastrem zdobit své paláce? Odhalte krk a ruce. Chcete květy do zahrady? Obráťte se na růže, lilie a jasmíny ve vašich tvářičkách. Chcete zásoby sněhu na ledové plody během léta? Otevřete hrud' a uvidíte krásná jablka lásky uprostřed Venušiny sněhové pláně. Chcete v zahradě klec s ptáky? Otevřete ústa ke zpěvu a pěnice a slavíci ať zmizí navždy v lese. A kde

je kavalír, který dostane tolik krásy? Stojí před vámi, slečno Arminie. Stačí, když mi podáte ruku, et factum est omnia.

Všichni se smějí.

PRVNÍ MASKA: Ha, ha, ha!

ROVENIO: To je dobré, to je dobré!

RONDELLO: He, ten se vyzná.

TARTAGLIA: Bu... bu... bu...

RONDELLO: Přesně, bejku.

ROVENIO: Bu... budiž, ty nádhero.

TARTAGLIA: Ko... ko... ko... ko...

RONDELLO: Teď tlačí vejce.

CALANDRA: Pusou, Rondello.

TARTAGLIA: Tak co řeknete, dra... drahoušku.

ARMINIA: Pane, když si to přejete, jsem vaše dcera a musím vás poslechnout: pane Ceccobimbi, zde je má ruka.

CECCOBIMBI: Dívenko moje krásná.

PEDANT: Tak: kdo rychle dává, dvakrát dává, filia mea non plus mea, teď je vaše.

TARTAGLIA: Ka... ka... ka... ka...

RONDELLO: Tak už se vykaď a dej konečně pokoj, ještě zamoříš svatbu.

TARTAGLIA: Chci říct: ka... ka... ka... kanec di... di... di... di... di...

RONDELLO: Uf, tak už jdi!

TARTAGLIA: Di... di... divokej!

RONDELLO: No vidíš, žes to řek!

CECCOBIMBI: Jdu do Paláce, notáři tam jsou ve dvě hodiny, nechám sepsat návrh manželské smlouvy.

TARTAGLIA: Do... do.. do... dobře.

RONDELLO: Na týhle svatbě bude tenhle do... do... dobrák za paroháče.

CECCOBIMBI (*k Arminii*): Sbohem, můj krásný soudečku bez obručí neokroužkovaný. Za chvíli ti kroužek přijdu osobně natáhnout. Pojdte se mnou, pane tcháne. (*Odejde.*)

PEDANT: Ego jdu. (*K Arminii.*) Buď veselá a připrav si pusy na líbezné polibky se svým chotěm. (*Odejde.*)

ARMINIA: Tartaglio, ve tváři mi čteš, jak moc jsem nešťastná, písmenka slz, mé oči, ti to vyprávějí. Víím, že mi chce otec dát tohoto chudého kupce za manžela, aby vyřešil naši těžkou finanční situaci, ale já miluju jiného.

PRVNÍ MASKA: Arminia hraje dobře.

RONDELLO: Líp, než Pedant.

TARTAGLIA: A kdo je te... te... te... ten, ko... ko... ko... koho milujete?

ARMINIA: Jeden mladý student a kavalír, jmenuje se Alfesimoro. Jdu domů, posviť mi a běž ho najít dřív, než se vrátí Ceccobimbi. (*Odejde.*)

TARTAGLIA: Srdíčko moje, u... udělám to pro tebe, pr... pr... pr (*Snází se ji zadržet.*)

RONDELLO: Stůjte, plete si vás s mulou.

TARTAGLIA: Pr... pr... prosím, měj se dobře. (*Odejde.*)

Pátý výstup

Alfesimoro, Adriano, Arminia, Pedant

ALFESIMORO: Můj Adriano, jsem zapletený s jednou mladou dívkou jménem Arminia, kterou už... no to jedno... Prostě bych už dávno odjel, ale chci tohle milostného poblouznění ukončit, a jakmile si s ní užiju, odjet. I Amor má své vojáky a tohle jsou miny, co hází na pevnosti těchhle příliš stydlivých žen. Pravda je taková, že ta pevnost, kterou je srdce Arminiino, touží po tom, abych ji dobyl.

ADRIANO: Takže ta mladá dívka opětuje vaše city, pane?

ALFESIMORO: Ano.

ADRIANO: Ále, takových je, rádoby počestných, protože nemají to štěstí, že se nám líbí! Co pro vás, pane, mám udělat?

ALFESIMORO: Dej mi ten prsten, ten diamant, co ti dal zlatník.

ADRIANO: Dostane zato dobře zapláceno?

ALFESIMORO: Pochopils to správně. Běž na poštu objednat koně, protože zítra

ráno, jakmile si s ní užiju, zmizíme.

ADRIANO: Děláte dobře, přesně tohle jsem taky kdysi udělal s dobrým zbožím. Užil si s ní a nechal ji ve štychu. Sbohem, pane. (*Odejde.*)

ALFESIMORO: Arminia mi vzkázala, abych za ní přišel, tak jsem tady a vida, ona stojí s maličkou loučí na ulici.

ARMINIA: Pane Alfesimoro, jsme ztraceni.

ALFESIMORO: A co se stalo, dušičko moje?

ARMINIA: Můj ubohý otec dal z nouze mou ruku chudému kupci Ceccobimbimu, který se každou chvíli vrátí.

ALFESIMORO: Má krásná Arminia nesmí dostat jiného muže než Alfesimora. A jako důkaz, že naše srdce, duše i láska jsou navždy spojeny, spojme také naše ruce. Tady je zásnubní prsten.

ARMINIA: Och, nejdražší důkaz věrnosti!

PEDANT: Quis est hic domine? Co tu ten muž dělá?

ALFESIMORO: Nic menšího, než že si chce vzít za ženu vaši dceru, pane.

PEDANT: Non possum hoc agere, je zasnoubená s Ceccobimbim.

ALFESIMORO: Ante quam hoc mi Arminia slíbila, že si vezme mě.

PEDANT (*k Arminii*): Je to veritas? Odpověz mihi.

ARMINIA: Maxime, pater mi, je to tak.

RONDELLO: Týjo, Arminia šprechtí latinsky, dobrý, co?

PEDANT: Jak mám ale zrušit manželský závazek s Ceccobimbim? Jak se asi zřekne manželského nektaru servírovaného Jupiterovým číšníkem? Byl namíchán přímo pro něho.

ARMINIA: Tohle je bohatý mladý muž a pokud se stanu jeho ženou, budu se mít moc dobře.

PEDANT: Bonum fortune, uznávám, že je štěstí být bohatý, ale každý příslib je závazek. Jste mladý milenec, chlapec, a tak nevím, co říct a co dělat.

ARMINIA: Otče, nelamte si tolik hlavu, takové štěstí se nám už nenaskytne.

PEDANT: Verum est. Takové štěstí člověk nemá dvakrát a řekl bych, že tě tenhle mladík velmi miluje. Dám ti svou dceru za ženu.

ARMINIA: Ó jaké štěstí, nepřeji si nic jiného.

PEDANT: Začátky jsou hořké a těžké, ale časem zesládnou.

ARMINIA: Kapka musí dlouho padat na kámen, aby v něm vyhloubila jamku.

PEDANT: Můj zeti a pane, nedokážeš si představit, jak mi srdce plesá radostí z tohoto svazku a jen mě mrzí, že filia mea není slavnostně oblečena a nemůže se zvesela procházet s hrudí zdobenou květinami a zářivými drahokamy po nejhezčích loci ve městě, kde by se jí všichni klaněli. Mrzí mě, že nemůžeš jet na krásném voze mezi lid doprovázená nymfami, které hrají na cembala a trubky, šťastná a obdivovaná. Ale tam, kde není síla, stačí bona voluntas, dobrá vůle.

ALFESIMORO: Tímto prstenem, do něhož je vsazen diamant vysoké hodnoty, se spojují s úctyhodným klenotem, kterým je vaše dcera Arminia. Jděte do Paláce a mým jménem nechte sepsat manželskou smlouvu.

PEDANT: Jdu velociter šupito presto. A vy pojděte dál. (*Odejde.*)

ARMINIA: Teď, když otec ví, co jsem mu již několikrát říkala, dostanu vás a nic než smrt mi vás nevezme. V dobrém vás prosím, abyste mi jako kavalír zachoval věrnost, protože můj ubohý otec přísahal, že mě zabije, jestli se mu kvůli mně stane něco zlého. Měla jsem se podle něho spokojit s Ceccobimbim, kterého mi určil za manžela.

ALFESIMORO: Bezdůvodný strach je jako křivdit manželovi a jeho věrnosti. Pojděte dovnitř, budu vás následovat a ještě jednou vás o své bezmezní věrnosti přesvědčím.

Šestý výstup

Kominík, kuchař, pekař, zahradník, cukrář

Všichni se svícem v ruce

KOMINÍK:⁵⁷ Tož jsem tady, abych si něco vydělal kol tý svatby, co chystá Pedant s jedním učeným. Vymetu mu komíny, beztak už jsou to víc jak čtyři roky, co se nečistily.

⁵⁷ Hraje ho Fulgenzio a mluví bergamským dialektem.

CUKRÁŘ:⁵⁸ Já dělat minulost ve městě Paříž šefkuchař a připravovat tre bon koroptve, holuby, držky, žáby a jiný věc. Ted' být v Itálii, tak dělat to samý v dům pan Ceccobimbi.

PEKAŘ:⁵⁹ Frnda drát!

RONDELLO: Jé, ten je z Bologně!

PEKAŘ: Budu muset prosít hodně mouky pro toho učenýho, co je zeť pana Pedanta. Hele, jak jsem celej bílej a tenhle zas celej černej.

KOMINÍK: Co s tím chceš dělat, kamaráde?

CUKRÁŘ: Já taky, kamarád. Vy nechtít nic dělat?

PEKAŘ: Ale jo, pane, v dobrý víře, to jo.

KUCHAŘ:⁶⁰ Do piči s váma, hoši. Ty vole, já jsem z Milána a jsem kuchař a umím víc než jen držky, riccottu a zelí. Proto Pedant chtěl, abych mu dělal kuchaře.

ZAHRADNÍK:⁶¹ Kámo, říkej si, co chceš, ale pokud jde o saláty, čekanky nebo okurky, tak se nikdo nevyrovná těm neapolským, a proto mně pan Pedant přikázal, abych mu přines velkou nůši plnou různých bylin, a tak jsem tady. To jsou davy! Posuňte se trochu, kamarádi moji.

PEKAŘ: My se chcem, kámo, taky dostat na svatbu toho učenýho.

ZAHRADNÍK: V pohodě, v pohodě, kámo. No není to pravda?

CUKRÁŘ: Já nerozumět tohle jazyk, já být Frantik a chtít učit se italsky.

ZAHRADNÍK: Máš recht, kámo. Aby tě mohli pověsit.

CUKRÁŘ: Pověsit? Já myslet to znamenat popravit a to francouzsky být bourreau, italsky kat.

PRVNÍ MASKA: No, no, skoro se chápou, ale nerozumí si.

Všichni se smějí.

Sedmý výstup

Ceccobimbi, kominík, kuchař, cukrář, pekař, zahradník

58 Hraje ho Flavio. Dalo by se hrát s francouzským přízvukem.

59 Hraje ho Silvio a mluví boloňským dialektem.

60 Milánského kuchaře hraje Cinzio.

61 Neapolského zahradníka hraje Aurelio.

CECCOBIMBI (*nese lucernu*): Je dobré mít u sebe zapalovač. Zhasla mi lampa a hned jsem si ji mohl zapálit. Je, to je lidí! Kampak, kampak, urození pánové, kampak v tuhle hodinu?

CALANDRA: Však se to brzo dozvíš.

PEKAŘ: Jdeme k panu Pedantovi, to je ten chlap, co má tolik lejster, že aby je neztratil, má je nacpaný v břichu, v hlavě a jako královský koně oštemplovaný na prdeli.

CECCOBIMBI: Takhle se mluví o muži, který má doktorát? A víš vůbec, že jsem jeho zeť?

CUKRÁŘ: Že nežere že papá, že nesere že kaká, já rozumět.

DRUHÁ MASKA: Lev leze do tramvajě... to známe.

PEKAŘ: Aha, aha, pane, vy jste učenej? Jsem váš služebník.

ZAHRADNÍK: No nazdar, ty seš ten student? Dovol, abych ti udělal poklonu.

CECCOBIMBI: Neplette mě: já nejsem ten bohatý zazobaný učenec. A vůbec, co je tohle za výslech? Jsem chudý kupec s bavlněnými látkami, napůl zkrachovalý a jediné, co mám, je pěkná krátká postel. Ale umím žít spokojeně. A teď, když jsem vám řekl na uvítanou pár slov bez ladu a skladu, řekněte vy mně, co tu děláte?

PEKAŘ: Abysme oslavili svatbu pořádným obědem.

CECCOBIMBI: A pro koho je ta svatba? Kdo je nevěsta?

PEKAŘ: Pro Pedanta, který vdává dceru za učence Alfesimora.

CECCOBIMBI: Mezi Ceccobimbim a Alfesimorem je pořádný rozdíl. Já jsem ženich, ale nemám dost peněz, abych si mohl dovolit tolik jedlíků v domě.

CUKRÁŘ: Ó, pane drahý ženic, pane ženic, poklona.

CECCOBIMBI: Co to povídáte? Jaký drahý nic?

CUKRÁŘ: Já býť váš ponížený vallet, monsieur.

CECCOBIMBI: Vale od našeho domu! Všichni ven, z domu!

Osmý výstup

Arminia, Ceccobimbi, cukrář, kuchař, kominík, zahradník, pekař, Alfesimoro

ARMINIA: Kdo to klepe? Jej, to je pan Ceccobimbi.

CECCOBIMBI: Darebáci, však vy se brzy dozvíte, s kým máte tu čest. Vypadám s tou lampou, jako bych hledal šneky. Paní Arminie, že nejste vdaná?

ARMINIA: Jsem.

CECCOBIMBI: Tak to se povedlo! To jsou noviny v tuhle hodinu. A kde máte ženicha?

ALFESIMORO: Tady, pane, to jsem já.

CUKRÁŘ: Vy být, monsieur, paroháč, já myslet.

Všichni se smějí.

KUCHAŘ: Hej, starouši, ty seš stejně kanec, to ti povídám.

CECCOBIMBI: Myslíte? Hned jdu najít Pedanta.

Všichni kuchaři, kominíci a ostatní se mu vysmívají.

CECCOBIMBI: Sami jste paroháči, jestli nebudete zticha... *(Odejde.)*

KUCHAŘ: Tak počkej, posero.

ZAHRADNÍK: Kámo, zůstaň tady.

ALFESIMORO: Nevěsto moje, odved' všechny tyhle lidi dovnitř, každý se svou zapálenou svíčkou v ruce. *(Odejde.)*

ARMINIA: Hned to zařídím. To je zábava! Pojdte dál, přátelé! Sbohem, můj pane, vrať se brzy, milovaný manželé.

CUKRÁŘ: Adieu, monsieur, Ceccobimbo být un bel trouba.

PEKAŘ: Tak honem, kočička, jdeme dovnitř, už bylo na čase, zlatíčko. *Odejde.*

ZAHRADNÍK: Drahoušku můj, hned jdu, netlačte se tak, počkejte, teď jsem na radě já. *(Odejde.)*

KOMINÍK: Už to nedotáhnul do konce, to se povedlo, jdu dovnitř. *(Odejde.)*

KUCHAŘ: A já jdu do kuchyně uvařit játra i s tou jeho dušičkou... *(Odejde.)*

ARMINIA: Zůstal pěkně pať. S radostí jdu domů, držím štěstí za pačesy.

PRVNÍ MASKA: To byla ale povedená scéna.

DRUHÁ MASKA: Ano, výborná, nádherná zápleтка.

ROVENIO: Má to šťávu.

RONDELLO: Mně to připadá nemastný neslaný. A hele, Pedant.

Devátý výstup

Pedant

PEDANT: Jsem tak šťastný a z celého srdce veselý, že jsem dnes v noci zařídil a domluvil tu svatbu a že jsem to stihnul *tempestateque*⁶² *noctis*.

RONDELLO: Pánové, kryjte se, letí sem tornádo.

ROVENIO: Zůstaň zalezlý, jestli chceš.

RONDELLO: Vy jste to neslyšeli? Když Pedant říká, že bude tempest, tak to hovado moc dobře ví, že se sem žene nějaká bouře.

Všichni se smějí. Solinga omdlí.

ROVENIO: Co se děje, má paní? Přerušete komedii.

LIDIA: Proboha, co to má znamenat?

PRVNÍ MASKA: Co se děje, Rovenio? Co se té holce stalo? Rozepněte jí trochu šaty, ať se jí uleví.

SOLINGA: To nic není, pánové, trpím občas závratěmi. Pane Rovenio, udělejte mi laskavost a pokračujte v komedii, já se hned vrátím.

DRUHÁ MASKA: Ano, ano, Rovenio, pokračujme.

ROVENIO: Calandro.

CALANDRA: Pane.

ROVENIO: Běž s paní, kdyby něco potřebovala.

CALANDRA: Jdeme, paní.

SOLINGA: Hned se vrátím, pánové a dámy.

PRVNÍ MASKA: Pedante, pokračujte. Děláš to dobře, chlapče.

RONDELLO: Tak vidíte, že Pedant je jasnovidec? Neříkal snad, že přilítne nějaká bouřka? No počkejte, ještě z toho bude pořádněj liják, až se paní Solinga půjde vyčůrat.

DRUHÁ MASKA: To je uličník! Pokračujte, pánové.

⁶² Latinsky včas, zní jako *tempesta* (it.) = bouřka.

PEDANT: Jako by všechno bylo v neustálém pohybu, atque iterum a každou chvílí se objevilo něco nového. Řekl bych, že i nebe se vyjasnilo a ačkoli je noc, Apollo se svými koňmi už rozehnal mrak.

RONDELLO: Tak to aby připravili votruby.

PEDANT: Kéž by slunce zůstalo na nebi a nikdy nezmizelo západním východem.

RONDELLO: Tak západ, nebo východ? A nechce se ti náhodou na záchod?

PEDANT: Zdá se mi, jako bych všude slyšel příjemné švitoření všelijakých ptáků a labutí ve smrtelné agonii.

RONDELLO: Mluví o milánských rybách „agoni“. Jsou dobrý, ale jestli nebude k jídlu nic jiného, tak to bude dost chudá svatební hostina.

Všichni se smějí.

PEDANT: Dokonce se mi zdá, že Múzy hrají na své božské lyry. Video, nebo se mi zdá, že video, jak ze země prýští rivoli...

RONDELLO: Tisíc pramenů, Millefonti! To jsou všechno savojský vily.⁶³

PEDANT: ... povídám rivoli, pramínky, vody, které se valí v hučících vlnách a vinou se mezi chladnými stíny stromů a vinná réva je zelená, zdobená propletenými listy a hrozny rudých kuliček. A je tu i další krásná a obdivuhodná floratura, která vzkvétá uprostřed zelené trávy...

RONDELLO: Tak to kecá, že tam roste gandža...

PEDANT: ...a tahle blízká pláňka je nejen celá rozkvetlá, ale také obehnaná zalesněnými horami, plnými pravých vavřínů a vysokých korun cypřišů. A tohle všechno je dílem Amora, který zpívá na vrcholku vesmíru...

RONDELLO: Hlavně, aby nespádnul, když tam tak huláká.

PEDANT: ... vesmíru, povídám, znázorněného do malého obrázku.

Desátý výstup

Adriano, Pedante, Tartaglia, Rondello, Arminia

⁶³ Rivoli a Millefonti jsou savojské vily nedaleko Turína.

ADRIANO: Nejste náhodou otec té Arminie, co je manželkou toho bohatého studenta?

PEDANT: Přesně tak, ego sum, ano, to jsem.

ADRIANO: Tady máte dopis a udělejte, co se v něm píše. Nemůžu se tu s vámi déle zdržet, na shledanou. (*Stranou.*) Teď v tom pěkně lítáš, Pedante.

PEDANT: Musím se hned podívat a přečíst si ten dopis, protože můj zeť je velký spisovatel: „Stejně jako je falešný diamant, který jsem dal vaší dceři, je falešné i celé zasnoubení. Ona bude bez ženicha a vy bez zete, já odjíždím a vy zůstanete tady. Přeji vám, abyste se z toho poučil a dostal rozum, protože vám je ho zapotřebí. Toť vše. Student, který vás napálil, Alfesimoro.“ Dýko moje, vyskoč z pochvy, ex hac vagina, je na čase, aby ses namočená v mé krvi proslavila víc, než mé nesmrtelné pero namočené v inkoustu. Zaklepu na dveře.

RONDELLO: To je ale sprosták, nejdřív vagina, a pak hned péro.

ARMINIA: Kdo to klepe?

PEDANT: Ego, ale již ne tvůj otec.

ARMINIA: Co potřebujete, ubohý otče? Vidíte, strávila jsem pár hezkých minut s manželem.

PEDANT: Vezmi si tohle a čti.

ARMINIA (*stranou*): Ach já nebohá, je celý rozčilený. (*Nahlas.*) Čtu, pane otče: „Stejně jako je falešný diamant, který jsem dal vaší dceři, je falešné i celé zasnoubení.“ (*Stranou.*) Ach já nebohá, co to slyším! „Ona bude bez ženicha a vy bez zete.“ (*Stranou.*) Ach já nebohá, jsem podvedená!

PEDANT: Neříkal jsem ti, že tě zabiju, jestli se něco zvtne? A co horšího by se mohlo stát, než že já přijdu o čest, a ty, mou rukou, o život? (*Bodne Arminii.*)

ARMINIA: Ach já nebohá, jsem mrtvá, jsem mrtvá!

TARTAGLIA: Ó, Flo... Flo... Flo...

RONDELLO: To hovado má snad katar. Flo, flo, flo, vyflusni to a budeš v pohodě.

TARTAGLIA: Ó, Florindo, má milá, kdo tě tak... tak... takhle po... po... po... po...

RONDELLO: Aby ses nepoto.

TARTAGLIA: Kdo... kdo tě takhle po... poranil?

PRVNÍ MASKA: Arminia se jmenuje Florinda, aspoň to říkal. To je ale zápletka.

RONDELLO: To teda jo, kdoví jestli skalická, nebo hořická, ta pletýnka.⁶⁴

ARMINIA: Nevěrný zloduch a zrádný kavalír, který mě připravil o čest a můj otec následně málem o život. Odes mě, prosím, na hřbitov a hod' mě polomrtvou mezi mrtvoly, když jsem nedokázala žít ve vší počestnosti s živými.

TARTAGLIA: Ó, kata... kata... kata...

RONDELLO: Utíkejte, volá kata.

TARTAGLIA: Ó, katastrofa. Hned ti pomůžu, má milá. *(Chce ji zvednout.)* Ty seš ale těžká! Odesu tě pryč. *(Odejdu.)*

Tzv. Prázdná scéna⁶⁵

Všichni křičí: „na scénu, na scénu“ a pískají.

ADRIANO: Pane, tahle mistrovsky provedená zápletka se báječně vydařila. Ale Fortuna, která nám záviděla štěstí a přála neštěstí, zavinila tuhle prázdnou scénu.

ROVENIO: Pošlete sem postavu, co má teď hrát.

ADRIANO: To nejde, pane.

ROVENIO: Proč ne?

RONDELLO: Asi má průjem.

ADRIANO: Nemůžeme ji najít a nevíme, kde by mohla být.

ROVENIO: S dovolením, pánové, hned se vrátím. *(Odejde.)*

Všichni se objeví na divadle, kde se hrála komedie, a Ceccobimbi řekne:

CECCOBIMBI: Kurňa, pánové, to je ale motanice. To je průser! Alfesimoro se šel určitě utopit do nějakýho kanálu.

Všichni se smějí. Vtom se ozve řinkot zbraní a všichni tasí. Rovenio a další

soupeří s Alfesimorem, na scénu vběhne Solinga a Rovenio řekne:

ROVENIO: Tak ty takhle, zrádce, takhle se chováš v aristokratických domech?

Seš mrtvý muž.

ALFESIMORO: Jsem kavalír a Solinga je moje choť.

⁶⁴ Zápletka = zapletená vánočka, viz také III. dějství.

⁶⁵ Prázdná scéna je oficiální název posledního výstupu komedie. Odkazuje k fyzicky prázdné scéně, kdy na svůj výstup zapomněl Alfesimoro.

DRUHÁ MASKA: Choť! Počkejte, chlapci, pojd' sem, Alfesimoro. Jak to, že je to tvoje choť, když jsi kočovný komediant a ona žije řízením osudu stabilně a cudně tady v Benátkách? To bys měl dobrý, kdyby byla tvoje choť, ale sakra, co to říkám, to ona stejně není, ty nešťastníku.

FILINO: Pane Rovenio, pánové a dámy, on je její manžel, je to Partenio, římský kavalír, který slíbil věrnost Solinze, jejíž pravé jméno je Dardenia. Ani já se nejmenuju Filino, je to jen falešná nit příběhu, ale Komorník. A ten příběh jsem vám již jednou vyprávěl, pane Rovenio, když jste se mě ptal na původ ubohé, avšak počestné Solingy.

ROVENIO: To je pravda, tenhle příběh jsem už slyšel.

FILINO: Nikdo jiný, než já, kromě Solingy samotné, ho nemohl znát, protože jsem byl v neblahém osudu nejdůvěrnějším společníkem vaší Dardenie, jejíž milostný šíp vás zasáhl.

SOLINGA: Co na to teď řeknete, pánové? Myslíte si, že jsem tak nemravná, abych na odlehlém místě, v počestném domě provedla něco hanebného? Když jsem předstírala nevolnost a žadonila, abyste sledovali komedii, bylo to proto, že jsem poznala svého Partenia, byť pod jiným jménem a v kostýmu, a srdce by mi puklo, kdybych, pánové, neodešla, abych ho opět našla. A tak jsem ho zavolala ven, tajně si s ním povídala a opět ho poznala. Byl samou láskou jako u vytržení a zapomněl na všechny starosti, na všechny radosti i na svůj výstup během komedie. Příběhla vaše výsost, a když nás tváří v tvář uviděla, tasila zbraň s odhodláním hájit čest domu a pomstít se jako milenec. A tak jste se hnáni zlostí ocitli až tady.

PRVNÍ MASKA: Tak tohle je největší případ všech dob. Takhle to máte.

Podívejte, jak půvabné. Když hrajeme divadlo, přicházíme na to, že tenhle svět je jedna velká komedie a tyhle smyšlené příběhy Thálie jsou epizodky Štěstěny, které jí dodají to správné koření, že kdo se nesměje a nepláče, je Pluton.

ZELANDRO: Je to opravdu velmi dojemný případ, který by pohnul mramorem.

ROVENIO: Vezměte si ji tedy za milovanou manželku a považujte si její šlechetné stálosti, tu vám jako její bývalý nápadník mohu potvrdit. Raději by zemřela, než by za života pošpinila čistou věrnost, kterou slíbila svému

Parteniovi. Je opravdu tak božská, že jakákoli významná pozice pro ni nic neznamená a každá přiměřená chvála je jen marná sláva.

DRUHÁ MASKA: Obejměte se a jestli jste panstvo, jak má být, dáte si hubičku.

PARTENIO: Jsem tu, nejmilovanější kamarádi, díky vám jsem dorazil až do rozkošného přístavu svého štěstí a přijímám za ženu Solingu, která samotinká žila bez Partenia.

CUKRÁŘ: A já, který jsem vydal mnoho komedií pod názvem *Teatro delle favole rappresentative* [Divadlo příběhů k inscenování], nejsem cukrář, ale Flaminio Scala⁶⁶ a slibuju, že pro tuto speciální příležitost napíšu tak neobyčejnou a exotickou hru, že všechny ostatní zahanbí a jako slunce zazáří, tolik se totiž proslaví.

PARTENIO: Přátelé, vím, jak čestně a skvěle jste se vždy chovali. Teď vám a především panu Flaviovi musím říct, že jsem měl závazky. Můj přítel čas, pravá chvíle, mi na krátko poskytli to, čeho se teď musím vzdát. A Filinovi, který předl nit mého příběhu a vyprávěl ho, jsem dlužníkem.

ROVENIO: No vidíte, každý konec trápení je začátkem radosti, a protože byl tento vznešený případ odhalen ve společnosti vás, komediantů, chci vám něco dát. Tady máte, pánové: za vaši komedii, kterou sladké slzy učiní nesmrtelnou, vám daruji padesát dukátů.

CUKRÁŘ: Velká odměna za malou službu.

ROVENIO: Pojdte ke mně teď vy, Arminie: vy jste tak dobře a citlivě hrála a také dostanete neřeknu kompenzaci, protože to by bylo mnohem víc, ale za váš talent šest set dukátů. V závěru mi až trhalo srdce, když jsem vás viděl zbrocenou falešnou krví, jak proléváte opravdové a krásné slzy.

ZELANDRO: Ať žije můj drahý Durante, který se dojal příběhem falešné Florindy, a tím našel způsob, jak se stát nesmrtelným v případě pravé Arminie. Florinda se stala nesmrtelnou pláčem a Durante zlatem.

⁶⁶ Flaminio Scala (1547–1624) byl herec a dramatik komedie dell'arte, ale také impresárió, divadelní manažer, režisér a producent. Jako současník Francesca a Isabelly Andreini ztělesňoval postavu milovníka s uměleckým jménem Flavio. Proslavil se také první ucelenou a tiskem vydanou sbírkou scénářů komedie dell'arte *Il Teatro delle Favole Rappresentative* (Benátky, 1611), na kterou zde G. B. Andreini naráží a vzdává mu tím čest.

ROVENIO: To je pravda, pánové, Arminia má velké zásluhy, nicméně součástí této odměny je uznání chyby, a proto dávám Arminii tak štědrý dar.

DRUHÁ MASKA: Uvidíte, že vyjde najevo ještě nějaká nečekaná zápletka, která má tajnou spojitost s nějakou další nečekanou komedií.

PRVNÍ MASKA: Tohle je vážně den plný zázraků.

ZELANDRO: A o jakou chybu se jedná, nejdražší Rovenio?

ROVENIO: Komédie, pánové, není nic jiného, než epilog lidských intrik a často se stane, že se pod slupkou příběhů předvádí všelijaké reálné situace. Když jsem přijel do Bologně z Perugii, kde jsem unikl spravedlnosti v domněnku, že jsem zabil drahého zetě Mirinda, poznal jsem nádhernou dívku jménem Florinda, do které jsem se zamiloval. Vedl mě však spíš vilný chtíč, než upřímná touha vzít si ji za ženu. Pod falešným příslibem manželství jsem ji připravil o panenství. Mou vinou si chudák nevzala jistého Luciana, s nímž jí otec zrovna domlouval sňatek. Ta ubohá dívka přísahala, že ji její otec Oliviero zabije, pokud se z nějakého důvodu nevezmeme. A tak mi ta komedie připomněla tuhle pravdivou událost, která se mohla klidně odehrát v Bologni. A proto jsem se při pomyšlení na ni kál a rozhodl se Arminii dát tyhle peníze. Snad nebesa, pohnutá mým kajícím se nitrem zmírní svou zlobu a omluví chlípny přestupek mého nespoutaného mládí.

PRVNÍ MASKA: Rovenio, byl jsi toho času pěkný raubíř a udělal ošklivé věci, ale to už je minulost.

CECCOBIMBI: Zrádce, nic není minulost. Udělám nejlíp, když ti tenhle meč vrazím rovnou do srdce.

DRUHÁ MASKA: Přestaňte, co to má znamenat, je snad dnes den zúčtování?

LELIO: Zrádce, s mečem na mého tchána?

CECCOBIMBI: Pánové, příběh, který vyprávěl Durante je můj, já jsem ten Oliviero a zabil jsem svou až příliš důvěryhodnou dceru Florindu. Při tom vyprávění mi málem puklo srdce toužící po nezapomenutelné pomstě touto dýkou a hned nato po sebevraždě, abych se s ní navěky setkal po smrti. Teď mám tu čest poměřit síly s tímhle hanebným násilníkem.

Všichni mu zastoupí cestu a volají: „Stůj, hej, povídám, složte zbraně“ a podobně.

ARMINIA: Nebojálně se ženu mezi vaše meče, padám na kolena, rozpouštím si vlasy, abych dostala milost, roním proudy slz a snažím se soucitem zmírnit Olivierovu zlobu a takto zubožená a ztrápená odmítám další trápení.

Poslouchejte.

ZELANDRO: To je síla, jak mužný zápal odhodlané ženy! A jaké ticho si zjednala a všeobecné ohromení! Ztratili jsme řeč, a i tak vypadáme jako necitlivý mramor. Rozvaž jazyk a mluv, přestože jsme jako mramor a působíme ti bolest, máme stále ještě živé oči, uši a srdce, abychom tě viděli, slyšeli a cítili hořkou bolest tvého příběhu.

ARMINIA: Vezmi si, Oliviero, do ruky místo zbraně olivovou větvičku a upleť z ní pro Duranta krásnou girlandu, kterou mu já, nová Minerva a nositelka míru, dnes daruji. Strhni si z očí pásku, která tě oprávněnou zuřivostí zaslepila a podívej se na tu, která pro soucit k milenci byla nelítostná vůči sobě samé a svému otci. Já jsem ta, která nechtěla poslouchat tvoje varování a tys mi za trest do hrudi zasadil nekonečnou bolest. Já jsem ta, která si, jako nový Ikarus, troufla rozevřít křídla na vrcholu blahobytu a nakonec zjistila, že mě svůdná marnivost na popel spálila křídla. Že jsem si způsobila cestu do mizerné chudoby a hluboký pád. Jsem Florinda a opustila jsem hranice rodné Bologně jen proto, abych zničila toho, jenž mě hrubě zostudil a nemilosrdně se mi vysmál. A jestli se mi od tebe nedostane omluvy, mám tu aspoň dýku, kterou jsem si schovala na pořádnou pomstu. Zde je dýka, kterou jsi nechal v hrudi své dcery, když ses mstil, to je dýka, kterou jsem si přinesla, abych zničila toho, jenž zničil mě, když zhanobil mou pověst. Jsem tvoje dcera a abych v rozčilení nepřipravila o život nevěrného muže, nechala jsem pomocí Leliovy komedie odvyprávět svůj žalostný příběh a ze dvou krutých očí vymáčkla čtyři soucitné slzy a těmi slzami zajistila nápravu porušeného slibu. A proto nadaný Lelio vymyslel, že Manželství vystoupí v prologu a zavěsil nad něj zmiji lásky, aby malým zoubkem a sladkým jedem kousla a otrávil Durantovo ztvrdlé srdce. Teď, když se to povedlo a on celý zjihlý připomínal slzavé údolí, obracím se na něho těmito slovy: „Vybij si zlost, kruťasi, kterou nosíš v hrudi a vyléval sis ji na mého drahého otce. Meč je připraven, jako v tvém srdci byla připravena lest, kterou jsi mě tenkrát podvedl. Člověk uvyklý

zraňovat se baví bolestí druhých. Zhanobil jsi moji čest, zhanobit teď můžeš celý můj život. Ale pokud se v tobě vzbudil soucit, přijmi Oliviera za tchána a Florindu za manželku. Oslavuji veškeré trápení, svého nepřítele nazývám chotěm, potupu slávou, starost zábavou, vandrování pohodou, pláč smíchem a rány výhrou nebo přímo milostnými jizvami. Pust'te mě do srdce mého chotě na sladké polibky.“

PRVNÍ MASKA: Tenhle případ má soli jako Neptun v moři.

ROVENIO: Pánové, kdybych v tuto chvíli nenašel dost odvahy a slov, musel bych vypadat jako kus ledu, němý a pošetilý. Šťastné komedie, pouze vám je v divadle dovoleno žertovně si pohrávat s nejtajnějšími záležitostmi lidských srdcí a promluvit do duše bezcitným a radostně spojit zdánlivě rozdělené a beznadějně. Šťastný ten, kdo komedie píše a kdo je hraje, ale nejšťastnější je ten, kdo na ně chodí. Jsou totiž součástí velkého dění. Povstaň, povstaň, ztrápená krásko, povstaň, a jestli nechceš obejmout svého nevěrného manžela, vezmi si tuto dýku, kterou ti dobrovolně dávám, a triumfálně mi do hrudi zasad' tolik ran, kolikrát jsem poskrnil tvou panenskou pověst. A pokud nedokážeš bodat, pohleď do svého nitra a vezmi rozum do hrsti a vlastní šrámy ať naučí tě zraňovat. Máš teď nejvyšší právo vrátit mi šrámy, které jsem ti způsobil. Ale jestli si myslíš, že jsem hodný odpuštění, se slzami v očích ti slibuji, že očistím tu hanebnou skvrnu vlastní nevěry. A jestli slzy na tak velkou pomstu nestačí a je zapotřebí krve, postavte mě mezi sebe, dcero a otče, a ostrými dýkami se na mě vrhněte a bodejte mě do krve. Jestli mou chybu omlouvá mladý věk, ať je mu přisouzeno také mé selhání i pokání.

ARMINIA: Ach manželi, ach manželi, víc mě bodá šíp tvé lítosti, než tenkrát meč tvé zrady. Mlčte již, už žádné řeči o tom prohřešku, už jsem na něj dávno zapomněla. Rány jsou drahokamy, tyhle ubohé hadry zlaté šaty a potoky mých slz náhrdelníky obrovských perel.

DRUHÁ MASKA: Obejměte se, děti, přísahám, že jsem takhle neplakala aspoň deset let.

ROVENIO: Pojd'te, ať se tchán, manželka a zeť konečně spojí v trojnásobném objetí.

PRVNÍ MASKA: Jsem ráda, že jsem si oči vyplakala v komedii, abych se mimo

komedii v divadle reálného světa mohla jen smát.

DRUHÁ MASKA: Páni, nemůžu tomu uvěřit, ač jsem to viděla na vlastní oči.

Lelio, že jste zinscenoval tak pěknou zápletku a usmířil tyto dámy a pány, naše milé diváky, kteří byli zároveň protagonisty těchto milostných a uplakaných příběhů a slíbili, že všechno bude každým dnem jen lepší.

OLIVIERO: Jistě vám nebude nepříjemné, plodný Lelio, pustit se do díla a napsat, jak jsem dnes šťastný a kolik vám a Florindě a mému drahému zeti bych toho ještě chtěl říct, ale mlčím, aby se zavřela brána pláče a vstoupila radost.

RONDELLO: Myslím, že ani Lelio, ani žádný jiný komediant, ani učenec, ani maska by neměli pronést závěrečná slova happy-endu. Chci to udělat já, poslouchejte mě.

PRVNÍ MASKA: No dobře, no dobře, líbí se mi humor tohoto hovada.

DRUHÁ MASKA: Poslechněme si ze slušnosti toho vola.

CALANDRA: No tak mluv, učenci Calandro a Filino ti dávají svolení.

LIDIA: Chval nebesa a Amora, nejen Lidia a Solinga, ale i Florinda jsou šťastné.

FABIO: Tohle je ten nejslavnější případ všech dob.

RONDELLO: S dovolením, pánové a dámy, ticho.

ZELANDRO: Na vaši počest si poslechněme, co chce říct můj sluha Rondello.

RONDELLO: Stůjte za mnou, abyste mě slyšeli a nelezli mi u toho na nervy.

Všichni se smějí, pak Rondello zakončí těmito slovy:

Milé dámy, vážení pánové,

proč vás ještě zdržují

v divadle neznámé a nové

komedie na druhou?

Jídlo stydne na stole,

kočky ho požírají vesele,

hospodyně lezou z postele.

Něco vám řeknu, přátelé:

Vezměte dvě láhve slz

a tři talíře vzlyků

z těchto ubrečených příběhů

a máte jídlo v mžiku.
Já slibuju vám a na mou čest přísahám,
že spát pak půjdete mdlí
a ležet budete s očima dokořán.
A proto komediím a komediantům,
dejte, prosím vás, na moje rady,
házejte rovnou klacky pod nohy,
jinak v divadle umřete hlady.

Konec

Pokyny ke snadnému inscenování „Dvou komedií v komedii“⁶⁷

I. DĚJSTVÍ

První výstup

Nůše s bylinami pro Calandru.

Druhý výstup

List papíru pro Filina, která připomíná část scénáře komedie.

Třetí výstup

Nic.

Čtvrtý výstup

Nic.

⁶⁷ Pokyny jsou součástí publikované komedie. Andreini, známý též režijně scénografickým talentem, sumarizuje výstup za výstupem použité rekvizity, doporučuje kostýmy a poskytuje návod k inscenování.

Pátý výstup

Solanga u okna.

Šestý výstup

Nic.

Sedmý výstup

Stříbrné a bronzové nádoby (umyvadla) a ručníky, další nádoba s květinami.

II. DĚJSTVÍ

První výstup

Nic.

Druhý výstup

Všichni učenci mají svůj part svinutý do ruličky v kapse, který z ní ve třetím výstupu vytáhnou. Arminia má v tomtéž výstupu kytaru.

Třetí výstup

Nic.

Čtvrtý výstup

Nic.

Pátý výstup

Všichni komedianti mají na sobě jednoduchý oděv bez ozdob a per, aby byla jasná změna, až se pořádně vystrojí. Zde má také hostinský Fisolera nahoře v okně dva nebo tři kusy střešních tašek a je také celý ozbrojený – má ocelovou přilbu, štít, brnění, púlmeč, rukavici, košili a rukávce, dýku, sekyrku a dvě železné koule.

Šestý výstup

Roseghino je ozbrojen dlouhým kopím, ale je to jen špíz z kuchyně, a také Sorze, Capatonda a Granzeola se ozbrojí špízem.

III. DĚJSTVÍ

První výstup

Zde je třeba upozornit nato, že zatímco hraje hudba na konci druhého dějství, spustí se dolů zároveň určité závěsy a odkryjí divadlo, v němž učenci sehrají *Komedii v komedii*, a jakmile se odhalí tato scéna, začnou se u oken a na domech v tichosti objevovat různí lidé. V této scéně se také musí přinést hodně stoliček a židlí a shromáždí se muži a ženy v maskách.

Druhý výstup

Další skupina ženských a mužských masek a bizarně oblečených dětí.

Třetí výstup

Kostým pro Lidii, která hraje Mír, tj. hedvábné, zlatem vyšíváné závoje, olivová větvíčka, hezké kopí nebo bodák. Dále se přidá nějaký střepec nebo kovový prstýnek, uprostřed scény je místo, kde Mír odloží jako trofej kopí a olivovou větvíčku.

Čtvrtý výstup

Kostým pro Magnifica/Pantalona a Graziana.

Pátý výstup

Kostým pro Kapitána Medora, kostým sluhy pro Buratella.

Šestý výstup

Hezké šaty pro Lidii, jiné, než ty původní, které měla na sobě v hlavní komedii, mnohem slavnostněji ozdobená, což není problém, když byla v té hlavní oblečená poměrně střídmě.

Sedmý výstup

Bohatě zdobený kostým pro Narcise, který hraje milovníka. Kostým sluhy pro Mantovana.

Osmý výstup

Dva kostýmy pro starce.

IV. DĚJSTVÍ

První výstup

Flaminio, Fulgenzio, Fabio, Silvio, Fortunio, Adriano, Orazio, Flavio, Leandro, Lucio, Fabrizio a Aurelio, všichni oděni do nádherných kostýmů s pery.

Druhý výstup

Nic.

Třetí výstup

Nic.

Čtvrtý výstup

Dýka pro Arminii.

Pátý výstup

Bohatý a slavnostní kostým milovníka pro Alfesimora. Adriano je oblečen jako sluha a má u sebe prsten, který dá Alfesimorovi.

Šestý výstup

Kostým Cukráře pro Francouze, bez rukávů a s pěknou zástěrou, nože, formy na dorty, jehlice na špikování atd...

V. DĚJSTVÍ

První výstup

Stoličky a židle a trumpety, na které se hraje, když se objeví cizí komedianti.

Druhý výstup

V prologu vystupuje mladé Manželství s chomoutem na krku a pouty na nohách, má zlatý prsten na pravé ruce, kdouloň v levé ruce a zmiji u pravé nohy.

Třetí výstup

Tradiční kostým pro staré postavy Pedanta a další pro Ceccobimbiho.

Čtvrtý výstup

Kostým pro Tartagliu ve stylu neapolského Coly včetně nabarveného obličej (make-up) a svícnu v ruce.

Pátý výstup

Nic.

Šestý výstup

Kominický kostým včetně koštěte naraženého na tyč, který nese přes rameno. Kostým pro kuchaře je podobný jako kostým cukráře. Milánský kuchař může být tlustý a do půl těla nahý dle chuti toho, kdo vybírá kostým.

Pekař má mlynářský kostým, celý bílý, a síta na prosévání mouky. Kostým zahradníka a nůše plná bylin. Všichni drží v ruce svícen.

Sedmý výstup

Rozsvícená lucerna pro Ceccobimbiho.

Osmý výstup

Pedant bude mít dýku, kterou zraní Arminii.

Devátý výstup

Adriano má dopis, který dá Pedantovi.